

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ПРВИОТ КВАРТАЛ ОД 2017 ГОДИНА***

септември 2017 година

СОДРЖИНА

Резиме	3
I. Структура на банкарскиот систем	6
II. Ризици во банкарското работење	9
1. Кредитен ризик	10
1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките	11
1.2 Капацитет на банките за справување со евентуалните загуби од нефункционалните кредити	13
1.3 Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик	15
1.4 Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик	18
2. Ликвидносен ризик	20
2.1 Динамика и состав на ликвидните средства	20
2.2 Показатели за ликвидноста	25
2.3 Рочна структура на средствата и обврските	26
2.4 Стрес-симулации за ликвидносни шокови	27
3. Валутен ризик	29
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности	33
5. Ризик од несолвентност	37
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите	37
5.2. Движење и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем	39
5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал	40
5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови	42
III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем	43
1. Активности на банките	44
1.1. Кредити на нефинансиските субјекти	45
1.2. Депозити на нефинансиските субјекти	49
1.3. Останати активности	51
2. Профитабилност	55
2.1 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем	55
2.2 Движење на каматните стапки и на каматниот распон	58
АНЕКСИ	60

Резиме

Во првиот квартал од 2017 година, вкупните активности на банките во Република Македонија се намалија за 1,6%, под влијание на вообичаените сезонски фактори, забавената економска активност, како и поради сè уште присутните ризици од домашните политички случувања. Депозитниот потенцијал на банките се намали во првиот квартал на 2017 година, пред сè под влијание на намалувањето на корпоративните депозити. Депозитите од домаќинства продолжија да растат во овој квартал, но забавено (0,2%), главно под влијание на остварувањата во март, во услови на нешто понагласена неизвесност од домашната политичка состојба. Кредитната активност на банките во првиот квартал од 2017 година се намали, при пад на кредитната поддршка на корпоративниот сектор и раст на кредитирањето на домаќинствата. Во услови на задржување на оцените за стабилноста на темелите на домашната економија, очекувањата на економските субјекти бележат натамошно видливо и постојано стабилизирање, што овозможи во јануари и февруари 2017 година да продолжи нормализацијата на монетарната политика (која започна во декември 2016 година), кога основната каматна стапка беше дополнително намалена за вкупно 0,50 процентни поени и се сведе на нивото пред ескалацијата на политичката состојба и шпекулациите на девизниот и депозитниот пазар од почетокот на вториот квартал на 2016 година (3,25%). Промените во висината на основната каматна стапка беа проследени и со измени во висината на понудениот износ на благајничките записи.

Показателите за кредитниот ризик продолжија да се подобруваат, иако со поумерена динамика во споредба со претходниот период. По значителното „чистење“ на кредитните портфолија на банките од старите и целосно резервирани нефункционални кредити во текот на претходната година, во првиот квартал од 2017 година, учеството на нефункционалните во вкупните кредити забележа благо надолно поместување и се спушти на ниво од 6,4% (6,6% на 31.12.2016 година). Подобрувањето на показателите за кредитниот ризик и натаму е под влијание, иако опаѓачко, на измените во регулативата на Народната банка¹. Доколку се изземат ефектите од оваа мерка, учеството на нефункционалните во вкупните кредити бележи извесно квартално зголемување (од 10,8%, на 31.12.2016, на 11,2%, на 31.3.2017 година), коешто е концентрирано кај корпоративните кредити, за што соодветен придонес, покрај растот на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва, имаше и намалената кредитна активност на банките во овој сегмент. Учеството на нефункционалните во вкупните кредити на домаќинствата е стабилно (околу 2,5%, односно околу 5%, со корекција на ефектот од задолжителниот отпис на целосно резервирани нефункционални кредити). Тоа најмногу се должи на солидниот раст на кредитната поддршка за овој сектор, што го неутрализира ефектот од растот на нефункционалните кредити на домаќинствата (изземајќи го ефектот од задолжителниот отпис) во последните четири квартали. Високата покриеност на нефункционалните кредити со сопствената исправка на вредност (77,7%), при задоволителен обем и квалитет на сопствените средства на банките, ги ограничува последиците од евентуална целосна ненаплатливост на овие кредити врз солвентните позиции на банките.

¹ Со измените на Одлуката за управување со кредитниот ризик од декември 2015 година („Службен весник на Република Македонија“ бр. 223/15), банките беа должни, во периодот 1.1.2016 - 30.6.2016 година да започнат да ги пренесуваат сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години на вонбилансната евиденција (да ги отпишуваат).

Во првите три месеци од 2017 година, ликвидните средства на банките бележат умерено намалување, што во еден дел беше последица на факторите од сезонско влијание, но во еден дел, произлезе и од натамошното влијание на неизвесноста од домашната политичка состојба во овој период врз изворите на финансирање, особено врз депозитите на нефинансиските субјекти. Анализирани по одделни финансиски инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, најголемо намалување бележат краткорочните девизни средства во странски банки, а во нешто помал обем се намалуваат и пласманите на банките во државни записи. И покрај ваквите движења, показателите за ликвидноста останаа на стабилно и задоволително ниво. Ликвидните средства учествуваат со над 30% во активата на банкарскиот систем и истовремено покриваат околу 53% од вкупните краткорочни обврски и околу 58% од вкупните депозити од домаќинства.

Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем, генерално бележат натамошни подобрувања и се на солидно ниво. За првпат по подолг период, добивката на банкарскиот систем бележи забавена, едноцифрена стапка на раст (9,1%), во споредба со истиот период од 2016 година, главно поради побавниот пад на каматните расходи. Најголем придонес во зголемувањето на добивката имаа растот на некаматните приходи и намалените трошоци за исправка на вредност. Банките и натаму испорачуваат високи стапки на поврат на просечниот капитал и на просечната актива, од 13,8% и 1,5%, соодветно, што е особено значајно во процесот на интерно создавање капитал, во услови на речиси отсуство на докапитализации по пат на емисии на акции.

Новите измени на Законот за банки и измените и дополнувањата на подзаконската регулатива, од крајот на 2016 година, со кои се постигна натамошно усогласување со реформите на меѓународниот капитален стандард (т.н. Базел 3) и со одредбите на европските регулативи за работењето на банките, започнаа да се применуваат од март 2017 година. Првичните ефекти од промените во регулативата во делот на структурата на сопствените средства овозможува зголемување на сопствените средства на банкарскиот систем. Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат извесно зголемување во првиот квартал од 2017 година, што сепак најмногу произлегува од намалувањето на активата пондерирана според ризиците на банките (и тоа пред сè според валутниот ризик). Ваквото намалување на активностите на банките предизвика „ослободување“ на дел од ангажираниот регулаторен капитал потребен за покривање на ризиците и овозможува зголемување на „слободниот“ капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците, кој претставува речиси половина од вкупните сопствени средства. Резултатите од стрес-тестирањето спроведено на 31.3.2017 година се подобри во споредба со крајот на 2016 година и укажуваат на задоволителна отпорност на банките на симулираните шокови.

Изложеноста на банкарскиот систем на останатите ризици генерално има поограничено значење. Значителната застапеност кредитите со валутна компонента на домаќинствата и нефинансиските друштва го издвојува значењето на валутниот ризик за нивната стабилност и следствено, за стабилноста на банките, за што суштински предуслов претставува политиката на стабилен девизен курс на денарот во однос со еврото, заради која веројатноста за остварување на валутниот ризик е релативно ниска. Изложеноста на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности е мала, но намерите на банките за постепено напуштање на примената на прилагодливите каматни стапки ќе придонесе за пообјективно одмерување на овој ризик. Оттука,

зголемената примена на каматни стапки коишто се однапред утврдени или чијашто промена ќе се врши врз основа на пазарни варијабли, треба да биде проследена со истовремено зајакнување на капацитетот на банките за управување со ризикот од промена на каматните стапки.

I. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 31.3.2017 година, во Република Македонија функционираат петнаесет банки, што е непроменет број во однос на претходниот квартал, исто како и бројот на банки кои се во претежна странска сопственост (единаесет) и бројот на подружници на странски банки (шест).

Табела бр. 1

Структура на поважните позиции од билансите, според претежната сопственост на банките (со состојба на 31.3.2017 година)

во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	11	34.246	70,4%	305.122	69,8%	216.625	77,8%	220.879	69,5%	16.974	73,8%	5.529	85,6%
- подружници на странски банки	6	29.866	61,4%	250.349	57,2%	178.128	64,0%	183.198	57,6%	14.146	61,5%	5.144	79,6%
- Австрија	1	2.256	4,6%	16.717	3,8%	11.970	4,3%	10.933	3,4%	1.179	5,1%	204	3,2%
- Бугарија	1	1.202	2,5%	8.235	1,9%	5.427	1,9%	6.132	1,9%	376	1,6%	17	0,3%
- Грција	1	11.436	23,5%	83.740	19,1%	60.621	21,8%	65.478	20,6%	5.190	22,6%	2.260	35,0%
- Словенија	1	8.247	16,9%	70.399	16,1%	50.115	18,0%	55.567	17,5%	4.103	17,8%	1.813	28,1%
- Турција	1	4.140	8,5%	37.826	8,6%	25.086	9,0%	21.997	6,9%	1.669	7,3%	428	6,6%
- Франција	1	2.585	5,3%	33.432	7,6%	24.908	8,9%	23.091	7,3%	1.630	7,1%	421	6,5%
- останати банки во претежна странска сопственост	5	4.381	9,0%	54.773	12,5%	38.497	13,8%	37.681	11,9%	2.828	12,3%	385	6,0%
- Бугарија	2	1.697	3,5%	18.071	4,1%	11.828	4,2%	13.268	4,2%	904	3,9%	125	1,9%
- Германија	1	1.763	3,6%	21.554	4,9%	16.587	6,0%	13.400	4,2%	1.078	4,7%	231	3,6%
- Швајцарија	2	921	1,9%	15.148	3,5%	10.082	3,6%	11.013	3,5%	846	3,7%	30	0,5%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	14.422	29,6%	132.279	30,2%	61.880	22,2%	96.993	30,5%	6.037	26,2%	933	14,4%
- приватна сопственост	3	12.060	24,8%	117.947	27,0%	61.856	22,2%	96.993	30,5%	5.850	25,4%	819	12,7%
- државна сопственост	1	2.362	4,9%	14.332	3,3%	24	0,0%	0	0,0%	188	0,8%	114	1,8%
Вкупно:	15	48.668	100,0%	437.402	100,0%	278.505	100,0%	317.873	100,0%	23.011	100,0%	6.462	100,0%

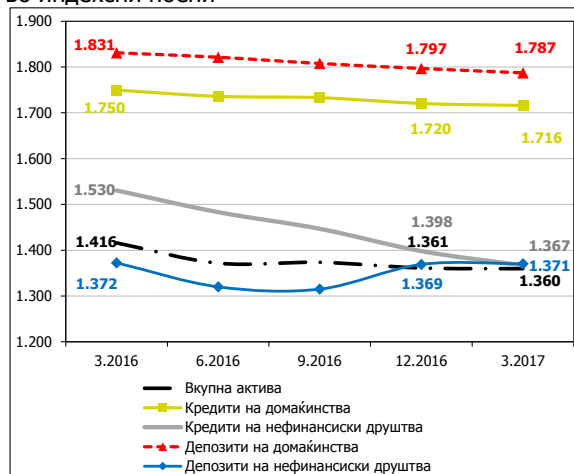
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (31.3.2016 - 31.3.2017 година).

На 31.3.2017 година во сопственичката структура на банкарскиот систем нема промени, така што и понатаму доминираат банките во претежна сопственост на странски акционери. Капиталот и резервите на банките во странска сопственост учествуваат со 70,4% во вкупниот капитал и резерви на банкарскиот систем во Република Македонија. Банките во претежна странска сопственост имаат доминантна улога и во поважните позиции од билансите на банкарскиот систем. Нивната доминација останува најизразена кај кредитната активност и финансискиот резултат, што упатува на поагресивен настап на овие банки на кредитниот пазар.

Графикон бр. 1
Херфиндалов индекс*
во индексни поени

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на

секоја банка во вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот. Нивото на концентрација се смета за прифатливо, доколку вредноста на индексот е помеѓу 1.000 и 1.800.

Табела бр. 2

Показатели за концентрацијата на поважните позиции од билансите кај трите и петте најголеми банки во проценти

Позиција	31.03.2017		31.12.2016	
	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	58.1	74.3	58.2	74.3
Кредити на домаќинства	62.6	79.2	62.9	79.2
Кредити на нефинансиски друштва	54.0	73.6	55.5	74.9
Депозити на домаќинства	70.2	79.6	70.5	79.9
Депозити на нефинансиски друштва	52.3	77.9	53.9	76.9
Финансиски резултат*	73.1	86.2	72.7	87.0
Вкупни приходи*	61.4	75.7	61.3	75.5

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (1.4.2016 - 31.3.2017 година).

Концентрацијата на банкарскиот систем продолжи да се намалува, при што намалувањето е најголемо кај кредитите на нефинансиските друштва. На крајот од првиот квартал во 2017 година, сите вредности на Херфиндаловиот индекс се во рамките на неговите прифатливи вредности. Намалувањето на концентрацијата на банкарскиот систем се потврдува и преку намалените учествата на трите најголеми банки во сите сегменти од банкарското работење. Исклучок се учествата на овие банки во вкупните приходи и во вкупниот финансиски резултат, кои бележат извесно зголемување. Нема промена во учеството на петте најголеми банки во системот во вкупната актива, како и на нивното учество во кредитите на домаќинства, во однос на претходниот квартал, но се забележува одредено зголемување кај депозитите на нефинансиски друштва (за 1,1 процентен поен) и кај вкупните приходи (0,2 процентни поена). Анализирано според поединечна банка, на најголемите четири банки отпаѓаат 66,7% од активата, што е пораст од 0,4 процентни поени во однос на претходниот квартал. Наспроти тоа, девет банки заедно зафаќаат 21% од вкупната актива, што е речиси исто колку и банката со највисоко учество во вкупната актива. И покај опаѓачкиот тренд на нивоата на показателите преку кои се мери концентрацијата, разликата помеѓу банката со највисоко и банката со најниско учество во активата е и понатаму висока и изнесува 22,1 процентен поен.

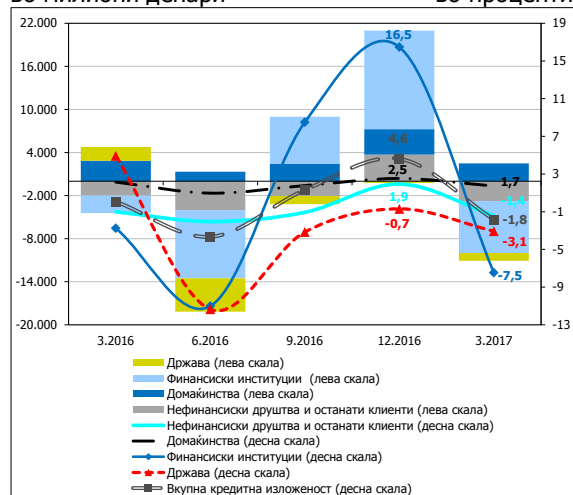
II. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Во првиот квартал на 2017 година, учеството на нефункционалните во вкупните кредити благо се намали и изнесуваше 6,4%. На годишна основа, подобрувањето на показателите за кредитниот ризик сè уште е под влијание на измените во регулативата на Народната банка² за задолжителен отпис. Доколку се изземат овие отписи, учеството на нефункционалните во вкупните кредити бележи извесно квартално зголемување, коешто е концентрирано кај корпоративните кредити. За тоа соодветен придонес, покрај растот на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва, имаше и намалената кредитна активност на банките со овој сегмент. Од вториот квартал, ефектот од оваа мерка ќе се исцрпи бидејќи најголемиот отпис беше извршен во јуни 2016 година. Високата покриеност на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредност, при задоволителен обем и квалитет на сопствените средства на банките ги ограничува ризиците од евентуална целосна ненаплатливост на овие кредити за солвентноста на банките. Постојат определени фактори на ризик кај редовното кредитно портфолио на банките кои може да предизвикаат кредитни загуби поголеми од очекуваните (издвоените резервации) од страна на банките. Овие фактори првенствено се поврзани со повисоката концентрација во кредитните портфолија на некои банки, со релативно високите трошоци или неможноста за продажба на воспоставеното обезбедување за кредитите по посакуваната цена или со евентуалното присуство на кредити кај кое е потешко навремено да се воочат финансиските проблеми на клиентот (кредити со одобрен грејс-период или со еднократна отплата на главница³). Сепак, квалитетот на кредитните портфолија на банките во голем дел е условен од соодветната процена на кредитната способност на клиентите при одобрувањето нови кредити, како и од успешноста на банките во преценувањето на кредитната способност на

Графикон бр. 2

Квартален раст на кредитната изложеност според секторот во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

клиентите и соодветно усогласување на договорните услови на веќе одобрените кредити со потребите и можностите на клиентите.

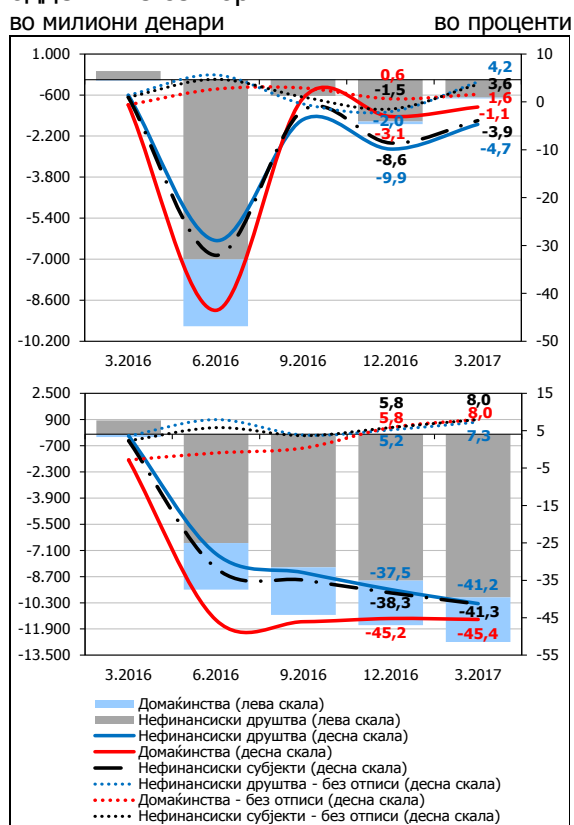
Во првиот квартал од 2017 година, вкупната кредитна изложеност на банкарскиот систем се намали за 1,8% во споредба со претходниот квартал и се сведе на 461.087 милиони денари. Ова намалување во најголем дел произлегува од падот на

² Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 223/15), според која банките беа должни, најдоцна до 30.6.2016 година, да започнат да ги пренесуваат сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години на вонбилансната евиденција (да ги отпишуваат). И покрај отпишувањето, банките го задржуваат правото за наплата на овие побарувања.

³ Поради малите промени во нивото и квалитетот на овие кредити во однос на претходниот квартал тие не се предмет на анализа во овој Извештај.

Графикон бр. 3

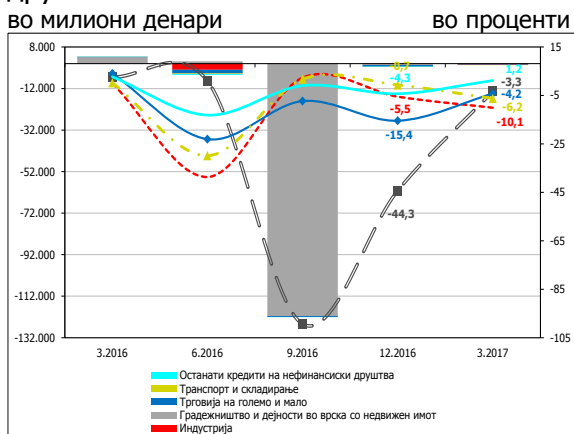
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти и на одделните сектори

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 4

Квартална апсолутна и релативна промена на нефункционалните кредити на одделни сектори на нефинансиските друштва

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

пласманите кај финансиските институции (за 7.247 милиони денари, или 7,5%). Ова е најмногу последица на намалените средства на сметки кај странски банки, а делумно произлегува и од намалените пласмани кај НБРМ (пред сè, во форма на денарски депозити).

1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

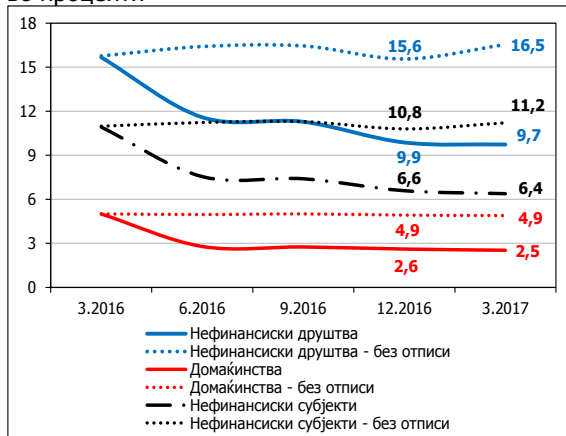
Вкупните нефункционални кредити на банкарскиот систем се намалија за 3,9% во текот на првиот квартал од 2017 година. Квартален пад бележат нефункционалните кредити и кон нефинансиските друштва и кон домаќинствата. Со изолирање на ефектот од регулаторните промени, нефункционалните кредити на нефинансиските лица бележат квартален раст од 3,6%, наспроти намалувањето во претходниот квартал (-1,5%). Само кај претпријатијата, растот би изнесувал 4,2%, што е прекинување на поволното надолно поместување на стапката на промена на нефункционалните кредити кон овој сектор присутно во претходните два квартала (без ефектот од отписите). Без ефектот од отписите, нефункционалните кредити растат и кај домаќинствата, за 1,6% квартално. Иако кварталниот процентуален раст на нефункционалните кредити на домаќинствата е мал, сепак е речиси трикратно повисок во споредба со растот во претходниот квартал (0,6% без ефектот од отписите) и може да сигнализира извесно влошување на квалитетот на кредитите на домаќинствата.

На крајот на првиот квартал од 2017 година, задолжителните отписи извршени согласно со регулаторните промени имаат далеку повпечатливо влијание врз годишната динамика на нефункционалните кредити, имајќи предвид дека најзначајниот дел од отписите беше извршен во јуни 2016 година. Така, анализирано на годишна основа, нефункционалните кредити бележат високи

Графикон бр. 5

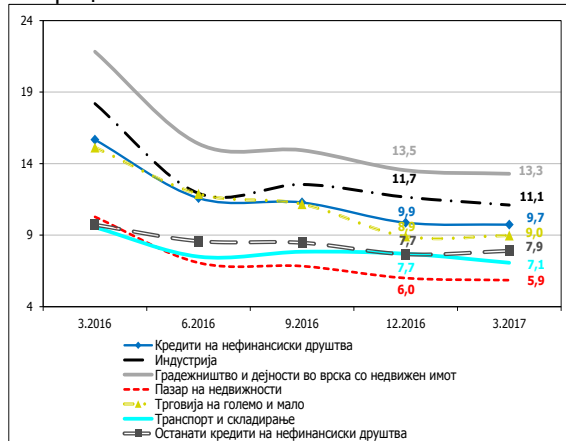
Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и на одделните сектори во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 6

Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските друштва, по одделни дејности во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Под кредити на „пазар на недвижности“ се подразбираат кредити на нефинансиските друштва коишто се занимаваат со градежништво и дејности во врска со недвижен имот, како и кредитите на физичките лица, врз основа на кредити за набавка и реновирање станбен и деловен простор.

двоцифрени годишни стапки на намалување. Со изземање на ефектот од отписите, нефункционалните кредити на нефинансиските друштва бележат раст на годишна основа, кој забрзува од 5,8% на 31.12.2016 година на 8,0% на крајот на првиот квартал од 2017 година. Слична динамика бележат и годишните стапки на промена на нефункционалните кредити според одделните сектори.

Учесството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансиски субјекти се намали за 0,2 процентни во првиот квартал од 2017 година и се сведе на ниво од 6,4%. Без ефектот од отписите, ова учество изнесува 11,2%, и бележи раст од 0,4 процентни поени во однос на претходниот квартал.

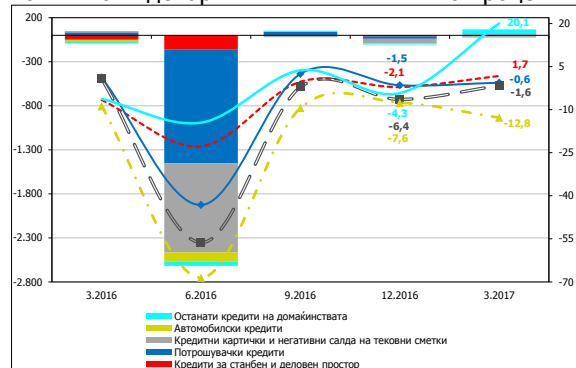
Кај нефинансиските друштва, стапката на нефункционалните кредити⁴ продолжи да се движи по надолна линија и на крајот на март изнесува 9,7% (намалувањето е резултат на посилниот квартален пад на нефункционалните кредити, во споредба со падот на вкупните кредити на нефинансиските друштва). Доколку се из земе ефектот од отписите, оваа стапка изнесува 16,5%, што е квартално зголемување за 0,9 процентни поени. Ова зголемување е последица најмногу на намалената кредитна активност кон нефинансиските друштва, но и на растот на нефункционалните кредити. Според одделни дејности, стапката на нефункционалните кредити е највисока кај клиентите од дејностите „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“, „индустија“ и „трговија на големо и мало“. Сепак, оваа стапка бележи квартален пад кај сите овие дејности, со исклучок на „трговијата на големо и мало“⁵, каде што бележи извесно влошување (заради побрзиот пад на вкупните кредити кон клиентите од оваа дејност во споредба со

⁴ Стапката на нефункционални кредити претставува учество на нефункционалните во вкупните кредити.

⁵ Кредитната изложеност кон клиентите од дејноста „трговија на големо и мало“ има највисоко учество во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските друштва (33,9%). Воедно, и нефункционалните кредити кон клиентите од оваа дејности имаат најголемо учество, од 30,7%, и во вкупните нефункционални кредити на нефинансиските друштва.

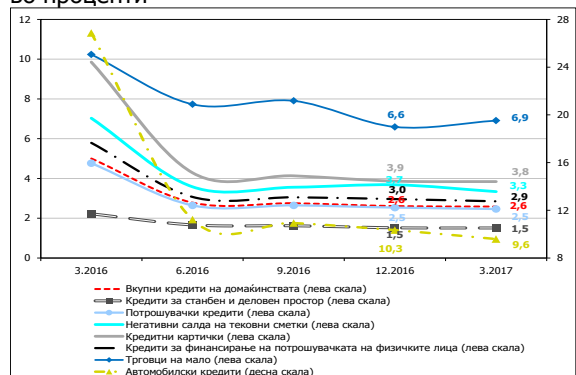

Графикон бр. 7
Квартална апсолутна и релативна промена на нефункционалните кредити на одделни кредитни производи на домаќинствата во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 8
Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на домаќинствата, по одделни кредитни производи во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

кварталниот пад на нефункционалните кредити).

Стапката на нефункционалните кредити на домаќинствата изнесува 2,5% (4,9% без ефектот од отписите) и е непроменета во однос на претходниот квартал. Растот на нефункционалните кредити на домаќинствата не се одрази на висината на стапката на нефункционални кредити исклучиво поради кредитниот раст кон овој сектор. По одделни кредитни производи, најголемо намалување на стапката на нефункционалните кредити⁶ има кај кредитните картички и негативните салда на тековните сметки, што во услови на забавено ново кредитирање⁷ врз оваа основа по воведувањето на повисоките капитални барања⁸, веројатно е последица на извршените задолжителни отписи на овој тип побарувања. Извесно намалување има и кај стапката на нефункционалните потрошувачки кредити, што во услови на забавено ново потрошувачко кредитирање⁹, исто така, се поврзува со регулаторната обврска за задолжителен отпис¹⁰.

1.2 Капацитет на банките за справување со евентуалните загуби од нефункционалните кредити

Во првиот квартал од 2017 година, исправката на вредноста за вкупното кредитно

⁶ Кај автомобилските кредити оваа стапка се намали за 0,8 п.п., но е највисока во споредба со другите кредитни производи.

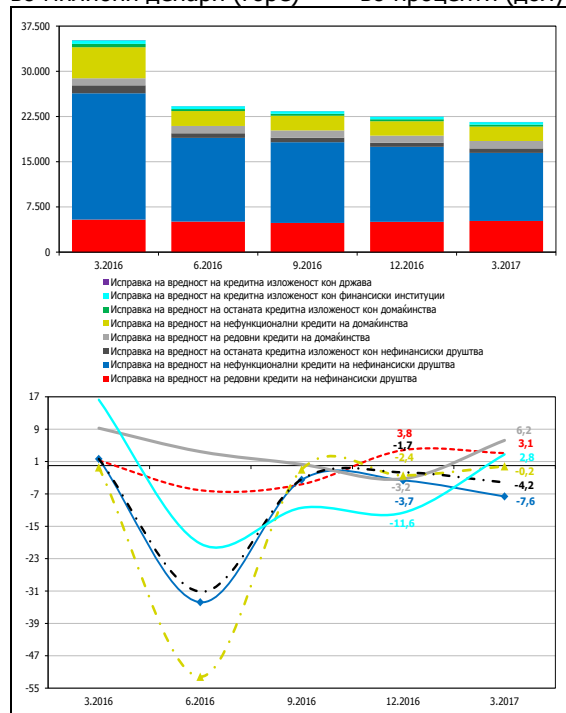
⁷ Износот на новоодобрените кредитни картички и негативни салда на тековни сметки во првиот квартал од 2017 година е помал за 9,0% од новоодобриениот износ врз оваа основа во последниот квартал од 2016 година.

⁸ Со измените и дополнувањата на методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, се зголеми капиталното барање за новоодобрените необезбедени потрошувачки кредити (одобрени по 1.1.2016 година) со рок еднаков или подолг од осум години (со цел забавување на високиот раст на овој вид кредити). За да се спречи пренасочување на задолжувањето кон пречекорувањата на трансакциските сметки и кредитните картички, се воведоа повисоки капитални барања за растот врз основа на овие производи, остварен во однос на 31.12.2015 година.

⁹ Вкупните новоодобрени потрошувачки кредити во првиот квартал од 2017 година се за 5% пониски од новоодобрените потрошувачки кредити во последниот квартал од 2016 година. Забавениот раст на овие кредити се должи и на споменатото поголемо капитално барање.

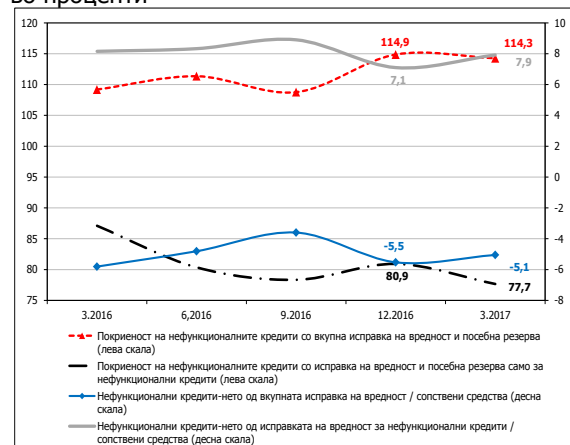
¹⁰ Во првиот квартал од 2017 година износот на новоодобрените потрошувачки кредити со рок еднаков или подолг од осум години е помал за 13,6% во однос на новоодобрените кредити со идентичните карактеристики во последниот квартал од 2016 година. Воедно, учеството на новоодобрените кредити во вкупните потрошувачки кредити со оригинална рочност еднаква или поголема од осум години на крајот на првиот квартал од 2017 година изнесува 5,4% (6,5% на крајот на 2016 година).

Графикон бр. 9
Структура (горе) и годишни стапки на промена (долу) на исправката на вредноста, според сектори во милиони денари (горе) во проценти (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 10
Покриеност на нефункционалните кредити и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

портфолио на банките се намали за 913 милиони денари, или за 4,2%. Намалувањето на исправката на вредноста произлегува од споменатиот задолжителен отпис на целосно резервираните нефункционални кредити. Во првиот квартал од 2017 година беа отпишани нефункционални кредити во износ од 1.880 милиони денари што е повеќе во споредба со последниот квартал од 2016 година за околу 50%, но е шесткратно понизок во однос на вториот квартал од 2016 година, кога износот на овие отписи беше најголем. Заклучно со март 2017 година, врз основа на задолжителниот отпис, нефункционалните кредити се преполовени.

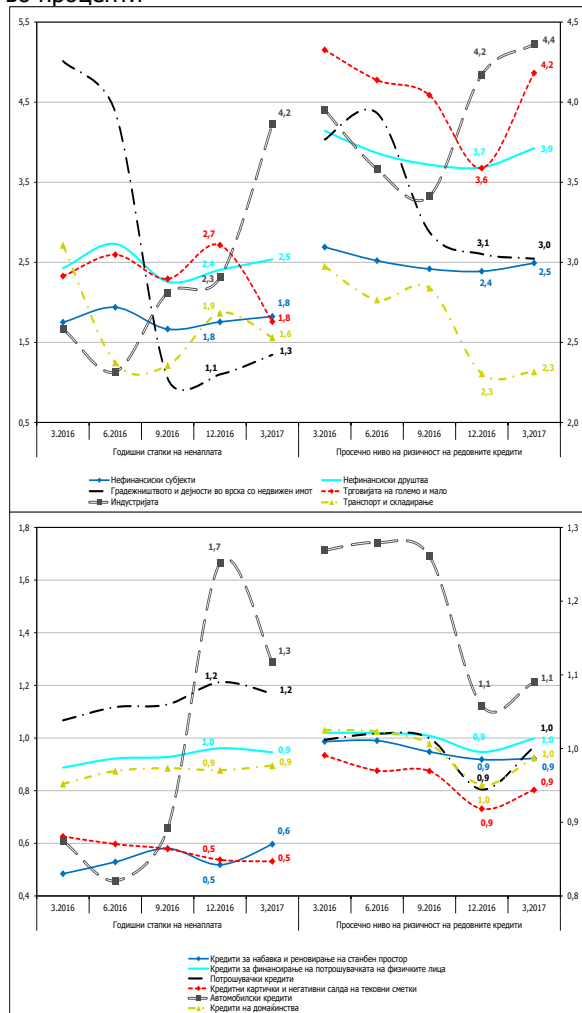
Високата покриеност на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста упатува на задоволителен капацитет на банкарскиот систем за апсорбирање на очекуваните кредитни загуби. На крајот на првиот квартал од 2017 година, покриеноста на нефункционалните кредити со сопствената исправка на вредноста иако се намали, и натаму е висока. Намалувањето на показателот се должи на извршените задолжителни отписи.

Високата покриеност на нефункционалните кредити со сопствената исправка на вредност ги ограничува негативните ефекти од евентуалната целосна ненаплатливост на овие кредити врз сопствените средства на банкарскиот систем. Делот од нефункционалните кредити кој што не е резервиран апсорбира само 7,9% од сопствените средства на банкарскиот систем од кои би се покриле неочекуваните загуби при хипотетички екстреман настан за целосна ненаплатливост на овие кредити. При ваква екстремна претпоставка, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем би се намалила за само 1,2 процентни поена (речиси идентично како во претходниот квартал).

Графикон бр. 11

Годишни стапки на ненаплатливост* на кредитната изложеност со редовен статус и просечно ниво на ризичност на редовните кредити, по одделни дејности (горе) и кредитни производи (долу) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Забелешка: Годишната стапка на ненаплатливост на кредитната изложеност се пресметува како процент од кредитната изложеност со редовен статус, којашто за период од една година преминува во изложеност со нефункционален статус.

1.3 Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик

Во првиот квартал од 2017 година, **остварената годишна стапка на ненаплатливост** на кредитната изложеност со редовен статус¹¹ изнесува 1,8% и е пониска во споредба со просечното ниво на ризичност на редовните кредити на нефинансиските субјекти¹² (2,5%), утврдено од страна на банките. Ова значи дека банките се повнимателни и направиле нешто повисока исправка на вредност на редовните кредити во споредба со она што го сугерира остварената историска стапка на ненаплатливост на изложеностите со редовен статус.

Гледано по одделни дејности (кај нефинансиските друштва) и кредитни производи (кај домаќинствата) годишните стапки на ненаплатливост генерално бележат непроменлив тренд, со исклучок на подобрувањето кај дејноста „трговија на големо и мало“ (што произлегува од побрзиот годишен пад на преминатите кредити од редовен во нефункционален статус во споредба со годишниот пад на редовните кредити кон оваа дејност). Наспроти ова, влошувањето на годишната стапка на ненаплатливост кај изложеностите од дејноста „индустрија“ произлегува од преминот во нефункционален статус на некои поголеми клиенти од прехранбената индустрија.

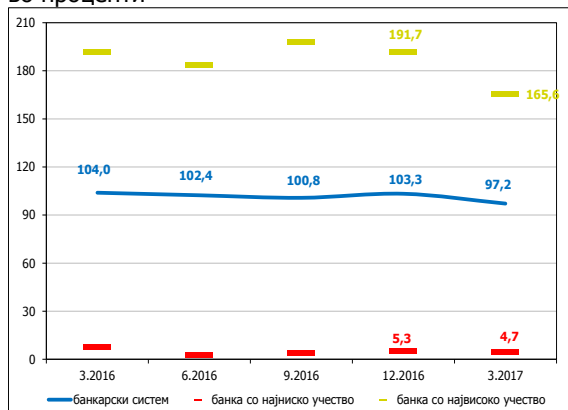
Покрај соодветната покриеност на редовните кредити со издвоената исправка на вредноста, **висок е и обемот на кредитите за кои е воспоставено обезбедување** (86,0% од вкупните редовни кредити на нефинансиските субјекти), што го „ублажува“ нивото на кредитен ризик преземен од банките и воедно и служи како секундарен извор за наплата.

¹¹Годишната стапка на ненаплатливост на кредитната изложеност се пресметува како процент од кредитната изложеност со редовен статус, којашто за период од една година преминува во изложеност со нефункционален статус.

¹²Пресметано како сооднос меѓу исправката на вредноста на редовните кредити и бруто-износот на редовните кредити.

Графикон бр. 12
Учество на 10-те најголеми изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Релативно високата концентрација на кредитните портфолија на одделните банки (по поединечни клиенти, според припадноста кон одделни дејности и сл.) може да ги зголеми загубите поради остварување на кредитниот ризик над очекувањата на банките. На крајот на првиот квартал од 2017 година, десетте најголеми изложености на банките кон нефинансиските субјекти зафаќаат значителен дел (97,2%) од сопствените средства на банките, кое по одделна банка се движи во интервал од 4,7% до 165,6%. Сепак, ова учество бележи надолно движење во однос на претходниот квартал и за првпат во последните четири години десетте најголеми изложености кон нефинансиските субјекти не ги апсорбираат во целост сопствените средства на банките. И покрај ниската ризичност на овие изложености на банките (претежно во категориите на ризик „А“ и „Б“), сепак, во структурата на најголемите изложености кај некои банки се забележуваат и изложености со повисока ризичност.

Пролонгираните кредити¹³ претставуваат 9,6% од вкупните кредити на нефинансиските субјекти. Ова учество е на слично ниво и кај двата сегмента од нефинансискиот сектор (9,0% кај нефинансиските друштва и 10,6% кај домаќинствата). Особено е изразен растот на учеството на пролонгираните кредити на домаќинствата во изминатиот едногодишен период, но квалитетот на овие пролонгирани кредити¹⁴ е исклучително добар.

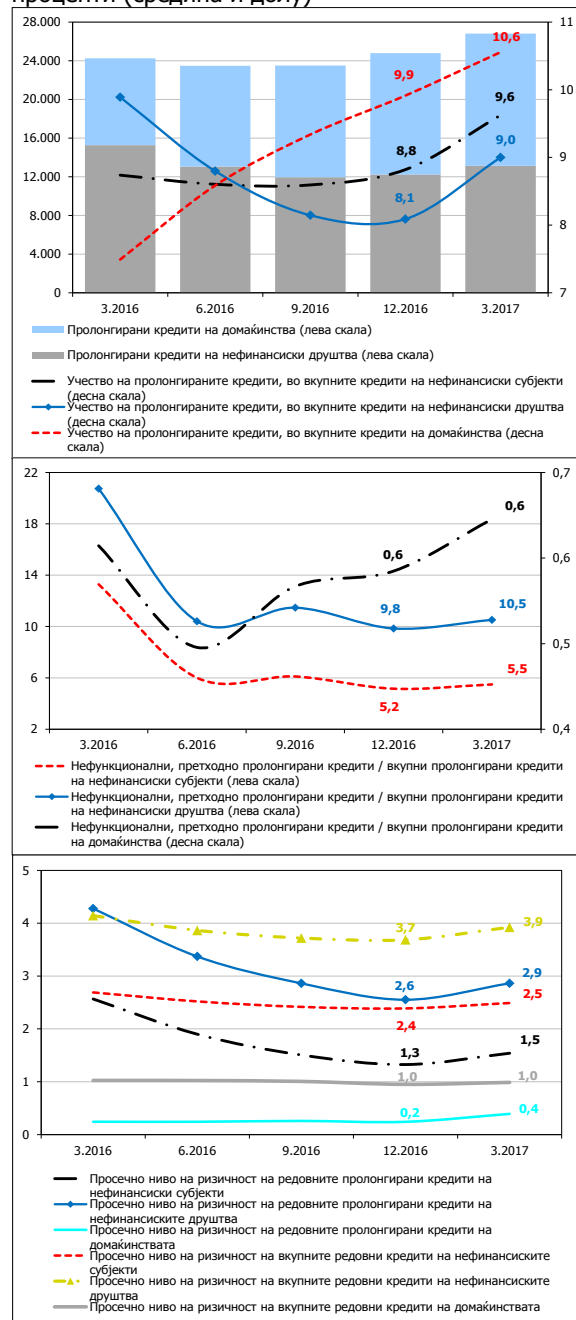
¹³ Според регулативата, продолжувањето на рочноста на кредитите не е последица на влошена финансиска состојба на клиентите.

¹⁴ Мерено преку учеството на нефункционалните кредити коишто претходно биле пролонгирани во вкупните пролонгирани кредити на домаќинствата (0,6% на 31.3.2017 година) и просечното ниво на ризичност на редовните пролонгирани кредити на домаќинствата (0,4% на 31.3.2017 година).

Графикон бр. 13

Динамика на пролонгираните кредити и структурни показатели (горе) и показатели за нивниот квалитет (средина и долу) во милиони денари и во проценти (горе), во проценти (средина и долу)

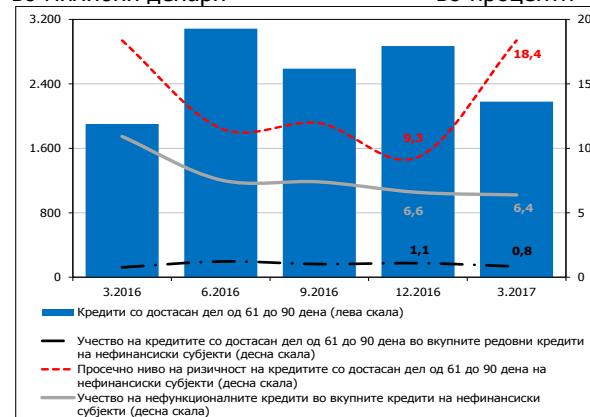

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стапката на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва коишто претходно биле пролонгирани (10,5%) бележи зголемување (за 0,8 процентни поени), наспроти вкупното кредитно портфолио на нефинансиските друштва каде оваа стапка се намали. Сепак, поголемиот раст на просечното ниво на ризици на редовните пролонгирани кредити во однос на вкупните редовни кредити покажува дека банките го согледале повисокиот ризик од пролонгираните редовни кредити и постапиле повнимателно со тоа што издвоиле нешто поголема исправка на вредноста, имајќи предвид дека станува збор за клиенти чија финансиска состојба не е влошена.

Графикон бр. 14

Динамика и просечно ниво на ризици на кредитите со достасан дел во отплатата на главницата помеѓу 61 и 90 дена во милиони денари и во проценти

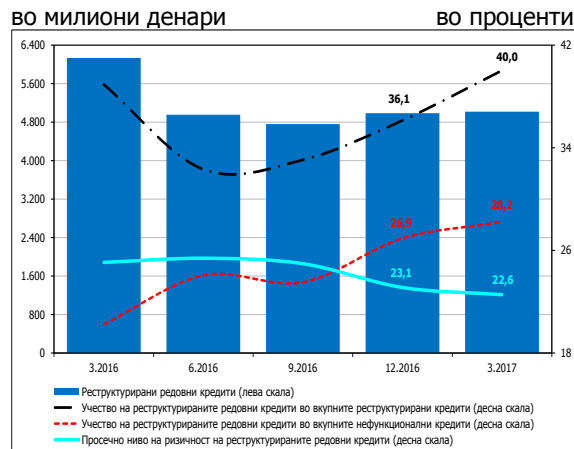

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Друг потенцијален извор на остварување на кредитниот ризик (и појава на нефункционални кредити кои се главно кредитите со чија отплата се доцни над 90 дена) се оние побарувања на банките кои се со период на задоцнување во отплатата на главницата помеѓу 61 и 90 дена. Износот на ваквите достасани кредити се намали во првиот квартал од 2017 година, за 24,0% или за 690 милиони денари. Под претпоставка дека кај ниту еден од достасаните кредити помеѓу 61 и 90 дена

Графикон бр. 15

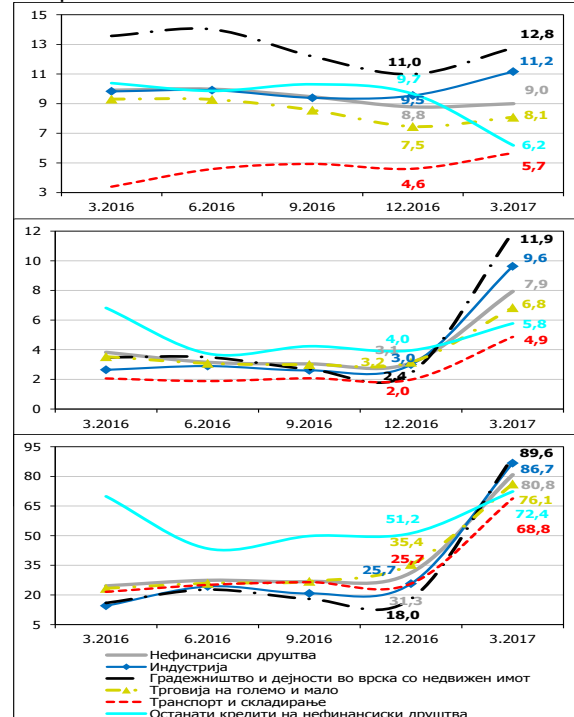
Динамика на реструктурираните редовни кредити и показатели за нивниот квалитет

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 16

Учество на реструктурираните кредити во вкупните кредити (горе) и на реструктурираните редовни кредити во вкупните реструктурирани кредити (средина) и во вкупните нефункционални кредити (долу), по дејности

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нема да се наплати достасаниот долг во наредниот месец, 0,8% од вкупните редовни кредити (со состојба на 31.3.2017 година) би преминале во нефункционални, со што само врз оваа основа нефункционалните кредити би пораснале за 2.179 милиони денари, или за 12,3%. Сепак, во следниот месец (април 2017 година) остварениот раст е двојно помал од оваа екстремна претпоставка и изнесува 5,7% или 1.022 милиона денари, а само 3,9% од овие изложености добиле нефункционален статус, што упатува на солидна наплата на достасаниот дел од 61 до 90 дена.

Во првиот квартал од 2017 година редовните **реструктурирани кредити** се зголемија за 0,7% (или за 32 милиона денари). На 31.3.2017 година, овие кредити зафаќаат 40% од вкупните реструктурирани кредити и бележат нагорен тренд што (при нивно речиси непроменето ниво) произлегува од намалувањето на нефункционалните реструктурирани кредити, веројатно како последица на извршените задолжителни отписи. Во структурата на редовните реструктурирани кредити преовладуваат нефинансиските друштва. Под претпоставка дека реструктурирањето на редовните кредити било неуспешно и овие кредити добиле нефункционален статус, стапката на нефункционалните кредити на крајот на првиот квартал од 2017 година би била повисока за 1,8 процентни поени. Кај нефинансиските друштва оваа стапка би била повисока за 3,2 процентни поена.

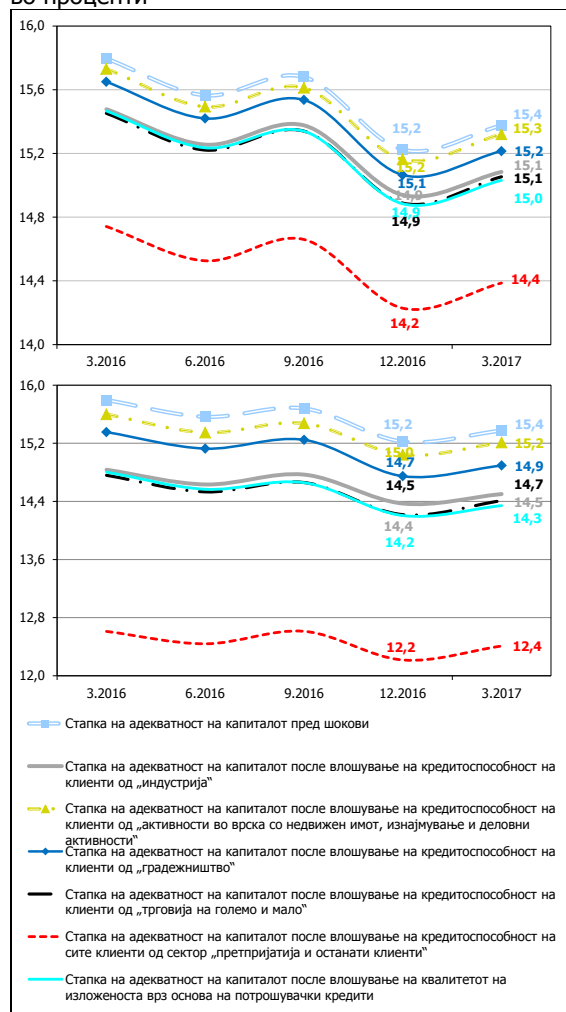
1.4 Стрес-тест симулација за чувствителноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

За да се испита чувствителноста на банкарскиот систем на влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио, се спроведуваат симулации на хипотетичко преминување на 10% (прва симулација) и 30% (втора

Графикон бр. 17

Стапка на адекватност на капиталот по одделни дејности и кредитни производи, по првата (горе) и втората (долу) симулација за двата сектора заедно во проценти

Извор:Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

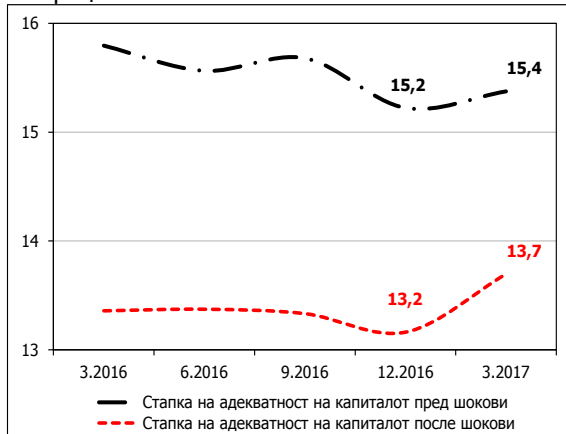
симулација) од кредитната изложеност кон нефинансиските друштва (по дејности) и домаќинствата (по кредитни производи), поодделно, и кон двата сектора заедно, од постојните, кон двете следни категории со повисока ризичност. **Резултатите од симулациите ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови, и бележат умерено подобрување во споредба со претходниот квартал.** Ова се должи на повисоката адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред изведувањето на симулациите, но и на помалку изразената чувствителност на некои банки на претпоставените шокови. Притоа, адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите, иако кај поединечни банки се воочува хипотетичка потреба за докапитализација, но само при симулираните шокови од втората екстремна симулација (и тоа само кај една банка). Најголемо намалување на стапката на адекватност на капиталот при спроведувањето на двете симулации се забележува при претпоставено влошување на кредитоспособноста на клиентите од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“, како и кај изложеноста врз основа на потрошувачки кредити. За одбележување е и значајното намалување на стапката на адекватност на капиталот при претпоставено влошување на кредитоспособноста на клиентите од градежниот сектор, што означува зголемена сензитивност на адекватноста на капиталот на банките на претпоставено влошување на квалитетот на изложеноста кон клиентите од овој сектор. Главната причина за ова е високото учество на кредитите со редовен статус кои при симулацијата добиваат нефункционален статус.

Чувствителноста на банкарскиот систем на остварувањето на кредитниот ризик се испитува и преку спроведување дополнителни три комбинирани хипотетички симулации на влошување на квалитетот на кредитното

Графикон бр. 18

Стапка на адекватност на капиталот пред и по трите комбинирани шокови во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

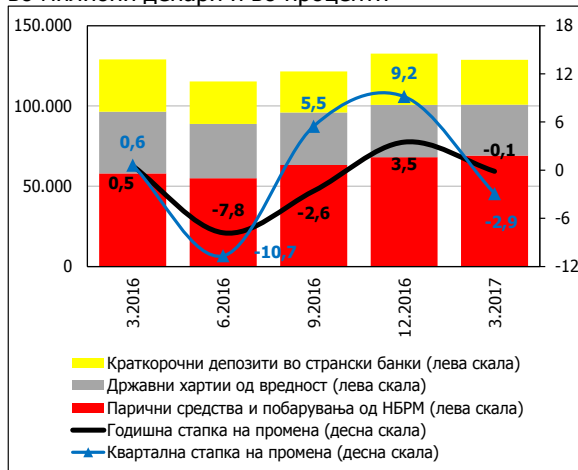
портфолио на нефинансиските субјекти. Подетално, се претпоставува дека сите нефункционални кредити на нефинансиските субјекти се целосно ненаплатливи, севкупната редовна реструктурирана изложеност добива нефункционален статус и банките спроведуваат нови реструктурирања на редовниот дел од кредитното портфолио коишто според обемот соодветствуваат со износот на реструктурираните изложености коишто добиле нефункционален статус¹⁵. При оваа комбинирана екстремна симулација, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува на 13,7% и е пониска само за 1,7 процентни поени од тековното ниво (помалку од претходниот квартал кога изнесуваше 2,1 процентен поен).

2. Ликвидносен ризик

Во првиот квартал од 2017 година, банките во Република Македонија одржуваа задоволително ниво на ликвидни средства што им овозможи соодветно управување со ликвидносниот ризик. Учеството на ликвидните во вкупните средства како и показателите за покриеноста на различните категории обврски со ликвидни средства, останаа стабилни. Во првиот квартал од 2017 година, не се забележаа поголеми промени во релативното значење на јазот меѓу средствата и обврските според нивната преостаната договорна рочност. Симулациите за комбинирани ликвидносни шокови потврдуваат дека обемот на ликвидните средства со кои располага македонскиот банкарски систем овозможува соодветно управување со ликвидносниот ризик и задоволителна отпорност на претпоставените екстремни ликвидносни шокови (одливи).

Графикон бр. 19

Ликвидни средства, структура и раст во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1 Динамика и состав на ликвидните средства

На крајот на првиот квартал од 2017 година, ликвидните средства¹⁶ на

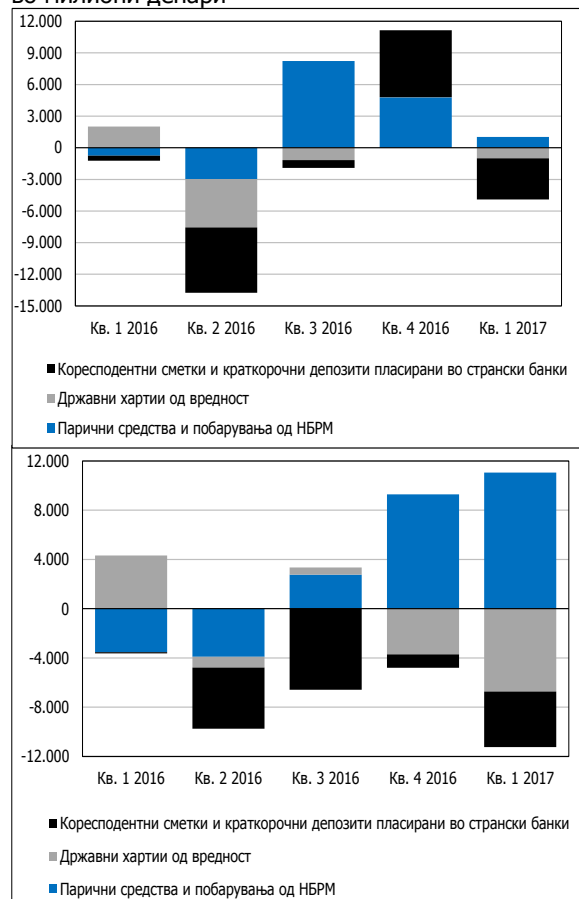
¹⁵Подетално објаснување за начинот на спроведување на трите комбинирани хипотетички симулации е дадено во Извештајот за ризиците во банкарскиот систем во Република Македонија во третиот квартал од 2016 година.

¹⁶ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, девизните депозити и расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентните сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од

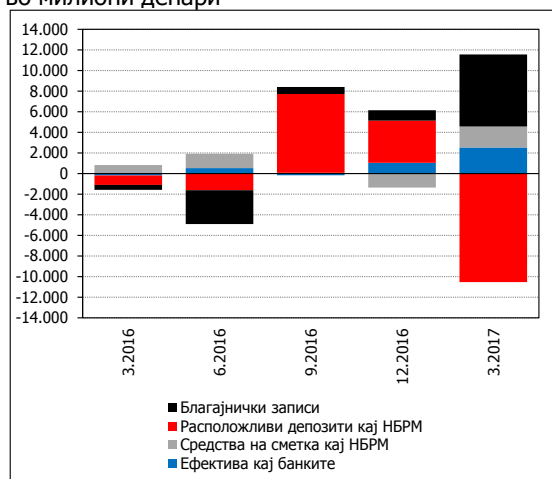
Графикон бр. 20

Квартална (горе) и годишна (долу) апсолутна промена на ликвидните средства по одделни компоненти во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 21 Апсолутна квартална промена на паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка, по одделни инструменти во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

ниво на банкарскиот систем изнесуваат 128.790 милиони денари и споредено со крајот на 2016 година бележат пад за 2,9%, односно за 3.874 милиони денари. Кварталното намалување на ликвидните средства на банките во најголем дел беше последица на фактори од сезонско влијание¹⁷, но делумно се должи и на сè уште присутната неизвесност од домашната политичка состојба. Според одделните финансиски инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, најголемо намалување бележат краткорочните девизни средства во странски банки, а во нешто помал обем и пласманите на банките во државни записи. Спротивно на тоа, паричните средства и средствата на банките пласирани кај Народната банка пораснаа на квартална основа. Како резултат на тоа, во структурата на ликвидните средства на банките дојде до квартално намалување на учеството на коресподентните сметки и краткорочните депозити во странски банки (од 24,1% на 21,8%), за сметка на зголемувањето на учеството на паричните средства и пласманите во инструментите на Народната банка (од 51,3% на 53,6%). Учеството на пласманите во државните хартии од вредност остана непроменето (24,6%).

Кварталниот раст на паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка во првото тримесечје од 2017 година (за 1.024 милиони денари, или

централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

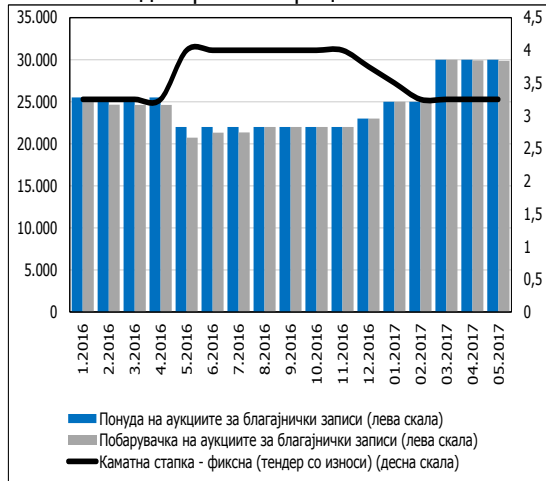
¹⁷ Во првиот квартал на 2017 година, депозитите од нефинансиски субјекти се намалуваат за 4,9 милијарди денари или за 1,5%. Најголемиот дел од падот на депозитите е концентриран кај нефинансиските друштва, и тоа кај денарските депозити по видување и на краток рок, коишто пак остварија прилично висок раст во декември 2016 година. Ваквите движења се вообичаено присутни во последниот и првите месеци од изминатите години.

Графикон бр. 22

Понуда и побарувачка и каматна стапка на аукциите на благајнички записи на Народната банка

во милиони денари и во проценти

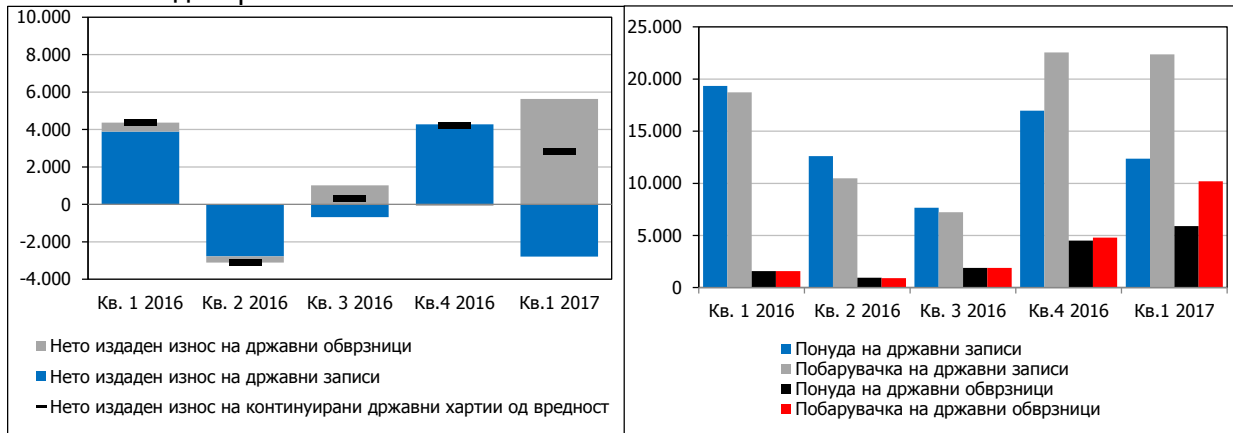
Извор: Народната банка.

за 1,5%), во целост се должи на зголемените вложувања на банките во благајничките записи на Народната банка, во услови на намалени вложувања на банките во расположливите депозити¹⁸ и исплата на достасаните девизните депозити во Народната банка¹⁹. Пласираните средства на банките во благајничките записи во првиот квартал од 2017 година се поголеми за речиси една третина, во споредба со крајот на 2016 година, што е последица на зголемената понуда на благајничките записи²⁰.

Графикон бр. 23

Нето издаден износ (лево) и понуда и побарувачка (десно) на домашните државни хартии од вредност

во милиони денари

Извор: Министерство за финансии и Народната банка.

¹⁸ Согласно со Одлуката за расположливите депозити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/12, 18/13, 50/13, 166/13 и 35/15), банките можат да пласираат депозити во Народната банка секој работен ден со рок на достасување од еден работен ден и еднаш неделно со рок на достасување од седум дена. Овие депозити се пласираат без можност за делумно или целосно предвремено повлекување. Каматните стапки на овие депозити во првиот квартал од 2017 година останаа непроменети и изнесуваа 0,25% за депозитите преку ноќ и 0,5% за депозитите со рочност од седум дена.

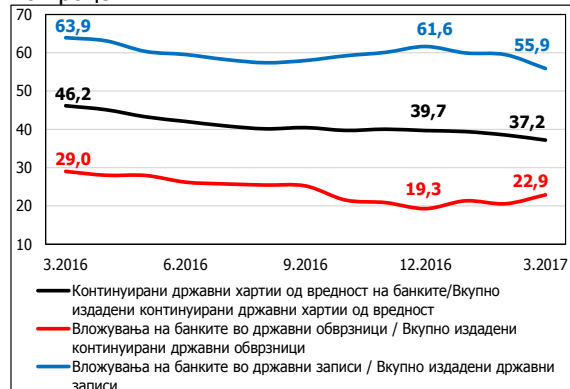
¹⁹ Од октомври 2016 година, Народната банка престана да одржува аукции за девизни депозити, коишто беа реактивирани во мај 2016 година во екот на турбулентните случувања на девизниот и на депозитниот пазар.

²⁰ Под влијание на извесното стабилизирање на очекувањата на економските субјекти и на значително повисоката структурна ликвидност на банкарскиот сектор, во јануари и февруари 2017 година, Народната банка изврши намалувања на каматната стапка од по 0,25 процентни поени, со што нејзината висина се сведе на 3,25%. Промените во висината на каматната стапка на благајничките записи, беа проследени и со неколкукратни измени во висината на понудениот износ на благајничките записи, и тоа: во јануари 2017 година, со зголемување од 23.000 милиони денари на 25.000 милиони денари, а во март 2017 година со зголемување на 30.000 милиони денари, односно за 5.000 милиони денари повеќе од нивото на достасаните благајнички записи (25.000 милиони денари).

Графикон бр. 24
Релативно значење на банките на примарниот пазар на државни хартии од вредност

Во проценти

Извор: Министерство за финансии и Народната банка, врз основа на податоци доставени од банките.

Во првиот квартал од 2017 година, вкупниот номинален износ на издадените континуирани²¹ државни хартии од вредност забележа скроман раст, и тоа за 3,2% на квартална основа, односно за 1,3% на годишна основа (март 2017 година – март 2016 година). Од друга страна, нето издадениот²² износ на државни хартии од вредност, споредено со претходниот квартал, се намали. Пласманите на банките во домашни државни хартии од вредност, исто така, забележаа квартален пад од 3,3% (според нивната номинална вредност), кој во целост беше определен од намалувањето на пласманите во државни записи. Имено, според нивната номинална вредност, пласманите во државни записи забележаа пад од 3.813 милиони денари, или за 15,8%, додека вложувањата во домашни државни обврзници се зголемија за 2.751 милион денари или за 33,8%. Со тоа, учеството на банките во издадените континуирани државни хартии од вредност, во текот на првиот квартал од 2017 година, се намали и на крајот на март изнесуваше 37,2%, што е помалку за 2,5 и 9,0 процентни поени на квартална и годишна основа, соодветно. Карактеристиките на овие финансиски инструменти²³ од аспект на нивната ликвидност, но и нивниот принос како и скромната понуда на други алтернативи за пласирање на ликвидните средства, ги прават атрактивни за домашните банки, така што вложувањата во овие финансиски инструменти имаат важно место во структурата на ликвидните средства на банките, со учество од 24,6% на крајот од првиот квартал на 2017 година.

²¹ Како континуирани државни хартии од вредност се сметаат државните записи и државните обврзници издадени на домашниот финансиски пазар, а не се вклучуваат структурните хартии од вредност т.е. обврзниците за денационализација.

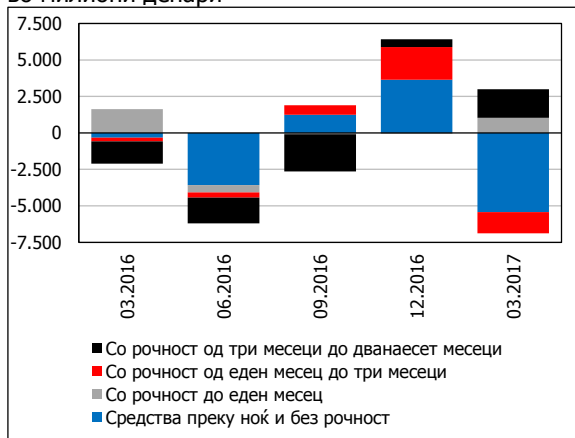
²² Нето издадениот износ е добиен како разлика меѓу остварениот износ на аукциите на државни хартии од вредност за определен временски период и износот на државни хартии од вредност што доставува во идентичниот временски период.

²³ Согласно со Листата на хартии од вредност за спроведување монетарни операции („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/11), државните хартии од вредност можат да се користат како инструмент за обезбедување при спроведување на монетарните операции од страна на Народната банка, што им дава можност да бидат користени во оперативното управување со ликвидноста. Воедно, согласно со точка 47 од Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 47/12, 50/13, 71/14, 223/15 и 218/16), за побарувањата на банките од централната влада на Република Македонија при пресметката на активата пондерирана според кредитниот ризик, се применува пондер на ризичност од 0%, односно за нив банките немаат потреба да пресметуваат капитал потребен за покривање на кредитниот ризик.

Во структурата на државните хартии од вредност во сопственост на банките и понатаму е поизразено учеството на државните записи (со учество од околу две третини), во споредба со државните обврзници, што укажува на посилната склоност на банките за вложување во државни хартии од вредност со помала договорна рочност, но и на ниско ниво на ликвидност на секундарниот пазар на државни хартии од вредност. Државните обврзници коишто се во сопственост на банките главно ги сочинуваат континуираните државни обврзници издадени од Република Македонија, при што половина од нив се двегодишни обврзници. Токму двегодишните обврзници речиси во целост го определуваат и кварталниот пораст на вкупните вложувања на банките во државни обврзници. Вложувањата во државни обврзници издадени од странски држави имаат скромно учество од околу 2% во вкупното портфолио на државни хартии од вредност на банките, што се должи, меѓудругото, и на негативните приноси на меѓународните финансиски пазари.

Графикон бр. 25
Квартална промена на краткорочните средства кај странски банки
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

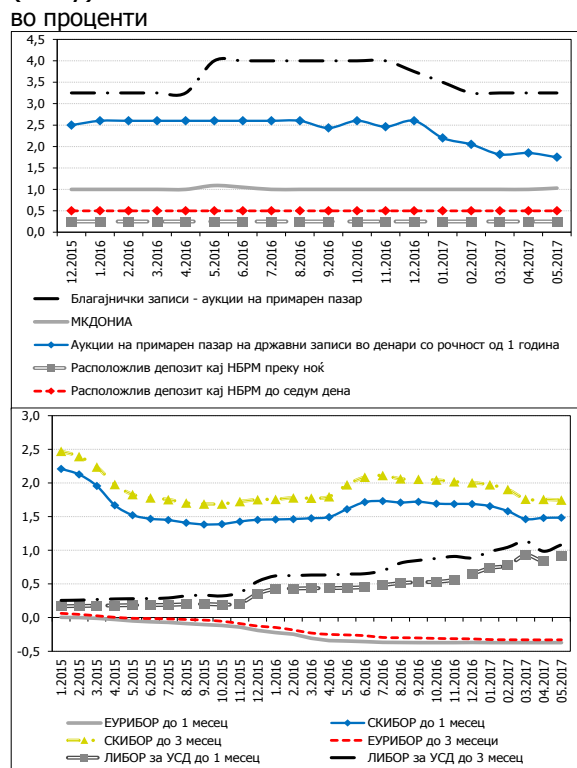
Најзначајната девизна компонента на ликвидните средства на банките²⁴ се средствата пласирани во странски банки со договорна рочност помала од една година. Овие средства во првиот квартал од 2017 година се намалија (за 3.896 милиони денари, или за 12,2%, споредено со крајот на 2016 година), но сепак се задржаа на одредено стабилно ниво (со учество од 22% во вкупната ликвидна актива), што овозможува нивно користење како за оперативни цели, така и за потребите на управувањето со ликвидносниот и валутниот ризик. Најголемиот дел од краткорочните средства кај странски банки се пласирани преку ноќ, односно се наоѓаат на кореспондентните сметки на домашните банки во странство, кои носат ниски, па дури и негативни приноси.

²⁴ Девизните ликвидни средства ги сочинуваат краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на кореспондентните сметки, вложувањата во странски државни хартии од вредност, девизната ефектива и пласманите во девизни депозити кај Народната банка.

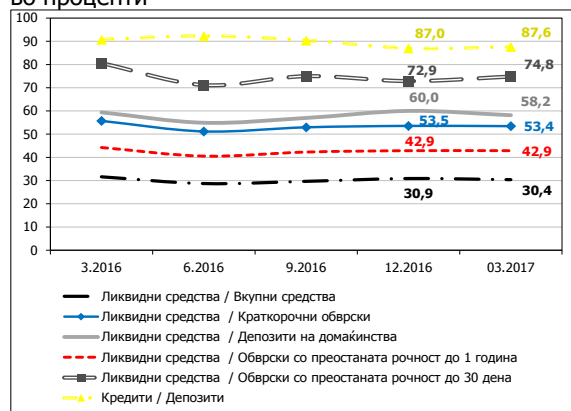
Графикон бр. 26

Основни домашни каматни стапки (горе) и основни меѓубанкарски каматни стапки СКИБОР, ЕУРИБОР и ЛИБОР за САД-долар (долу) во проценти

Извор: Народната банка и интернет-страницата на Европскиот институт за пазарот на пари за Еурибор и интернет-страницата на Банката на федералните резерви од Сент Луис (т.н. ФРЕД) за ЛИБОР за американските долари.

Графикон бр. 27 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

По одделни банки, на 31 март 2017 година, учеството на ликвидните во вкупните средства е помеѓу 16,8% и 43,6% (март 2016: 13,8% и 41,3%), со медијана од 27,2%. Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е помеѓу 34,6% и 85,5% (март 2016: 28,0% и 98,2%), со медијана од 52,9%, а покриеноста на обврските со преостаната договорна рочност до 30 дена меѓу 38,4% и 195,3% (март 2016: од 31,9% до 164,6%), со медијана од 73,8%.

Како продолжение на нормализацијата на монетарната политика започната во декември 2016 година, во првиот квартал од 2017 година, како резултат на сигналите за стабилизација на девизниот пазар и на депозитите во банкарскиот систем (сегменти каде што политичката криза имаше најголеми ефекти), Народната банка дополнително ја намали основната каматна стапка на благајничките записи во два наврата (во јануари од 3,75% на 3,5% и во февруари од 3,5% на 3,25%). Од друга страна, каматните стапки на денарските расположливи депозити кај Народната банка останаа непроменети. Каматната стапка на домашниот меѓубанкарски пазар - СКИБОР забележа намалување.

Каматните стапки на меѓубанкарските пазари во еврозоната останаа исклучително ниски, па за некои рочности дури и негативни, што соодветствува со непроменетата поставеност на монетарната политика на ЕЦБ во првиот квартал од годината. Спротивно на тоа, по одлуката на ФЕД за зголемување на основната каматна стапка во март 2017 година (за 25 базични поени), меѓубанкарската каматна стапка ЛИБОР за американски долари забележа извесен раст.

2.2 Показатели за ликвидноста

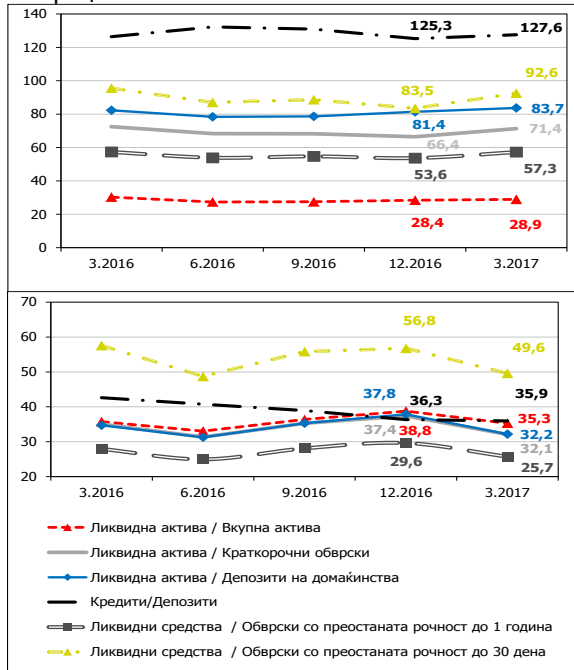
Во првиот квартал од 2017 година, поголем дел од показателите за ликвидноста²⁵ на банкарскиот систем умерено се влошија, но се задржаа на задоволително ниво. Исклучок претставува покриеноста на обврските со преостаната рочност до 30 дена со ликвидни средства, којашто се зголеми првенствено поради поизразениот пад на обврските со преостаната рочност до 30 дена од падот на ликвидните

²⁵ При пресметка на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

Графикон бр. 28 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата, денари (горе) и девизи (долу)

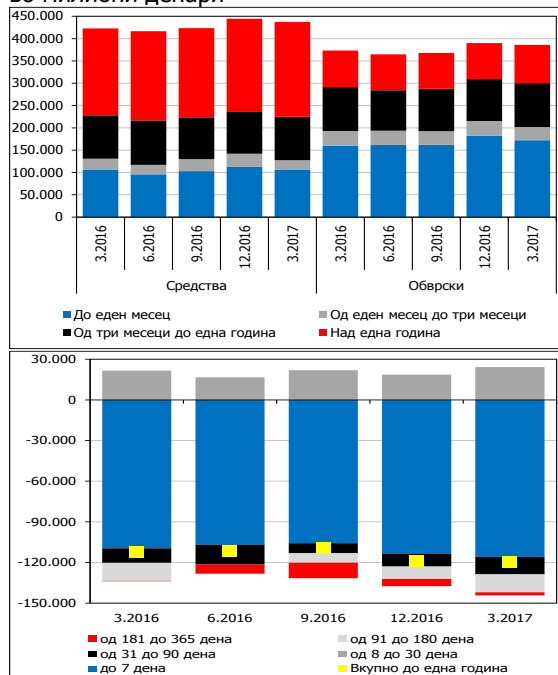
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 29 Структура на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност (горе) и структура на јазот меѓу средствата и обврските, со договорна преостаната рочност до една година (долу)

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

средства. Соодносот меѓу кредитите и депозитите се зголеми за 0,6 п.п. во однос на крајот на 2016 година, главно поради побрзото квартално намалување на депозитите отколку на кредитите. Овој сооднос сè уште е под 100%²⁶ кај поголемиот број банки.

Од аспект на валутата²⁷, показателите за ликвидноста имаат спротивни движења. Показателите за ликвидноста во денари главно бележеа зголемување, што се должи на повисоката застапеност на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките, додека показателите за девизната ликвидност забележаа влошување поради падот на девизната компонента на ликвидните средства на банките во првиот квартал од годината.

Регулаторните стапки за ликвидност на банкарскиот систем, претставени како сооднос меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена и 180 дена, се задржаа над пропишаниот минимум од 1 (1,4 и 2, соодветно).

2.3 Рочна структура на средствата и обврските

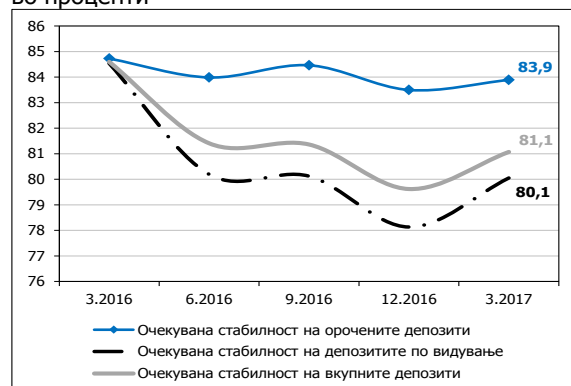
Во првиот квартал се зголеми учеството на средствата и обврските со преостаната рочност поголема од три месеци, за сметка на намалувањето на учеството на средствата и обврските со преостаната рочност до три месеци. Ваквите поместувања во најголем дел се поврзуваат со значителниот пад на депозитите по видување и краткорочните депозити, при истовремено намалување на краткорочните кредити, на

²⁶ Со исклучок на четири банки, кои на 31.3.2017 година, зафаќаат 25% од активата на банкарскиот систем. По поединечни банки овој показател се движи помеѓу 60,5% и 123,8% (март 2016: 71,2% и 128,4%), со медијана од 94,1% (март 2016: 96,3%).

²⁷ Побарувањата и обврските со валутна клаузула се сметаат како денарски, бидејќи нивниот паричен тек е во денари.

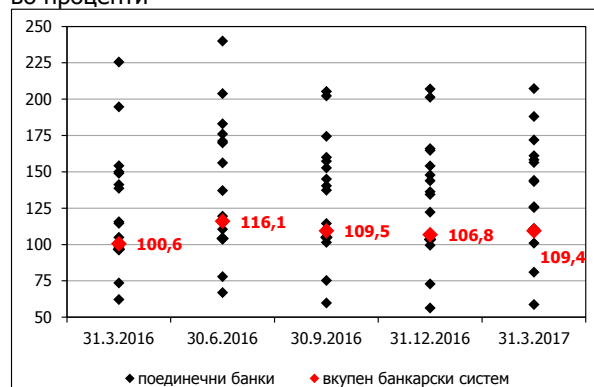

Графикон бр. 30 Очекувана стабилност на депозитите со преостаната рочност до три месеци, од страна на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 31 Намалување на ликвидните средства при симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови во проценти

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

страната на активата, во првиот квартал од 2017 година.

Најголемата неусогласеност меѓу средствата и обврските според нивната договорна преостаната рочност и натаму е кај рочниот сегмент до седум дена, што произлегува од обврските на банките по видување и без утврдена рочност кои се вклучени во овој рочен сегмент.

Во првиот квартал од 2017 година, се подобрија очекувањата на банките за нивото на стабилност на депозитите како главен извор на финансирање и покрај оствареното квартално намалување на депозитите по видување и на краткорочните депозити од нефинансиски субјекти. Така, на крајот од првиот квартал на 2017 година, банките очекуваат 83,9% од орочените депозити со преостаната рочност до три месеци (83,5% на 31.12.2016 година) да покажат стабилност, односно и понатаму да останат во банките. Слична стабилност се очекува и кај депозитите по видување, вклучувајќи ги и средствата на трансакциските сметки. Високата очекувана стабилност на депозитите претставува главна детерминанта за постоење позитивна збирна разлика меѓу средствата и обврските според нивната очекувана рочност, и тоа во сите рочни сегменти (анекс бр. 33).

2.4 Стрес-симулации за ликвидносни шокови

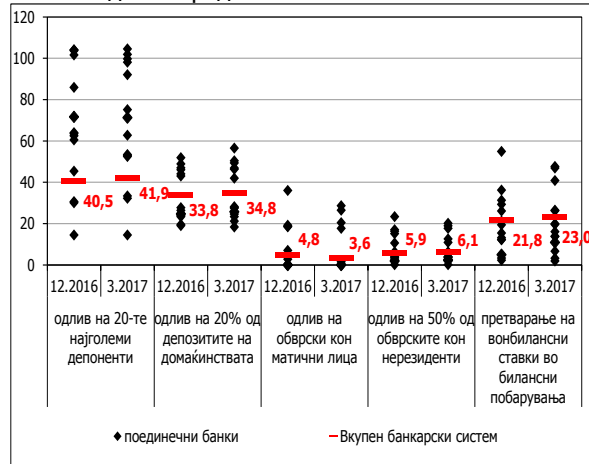
Симулациите за ликвидносни шокови спроведени со 31 март 2017 година, ја потврдуваат стабилната ликвидносна позиција на македонскиот банкарски систем, што се должи главно на задоволителното ниво ликвидни средства со кои располага. Само при симулацијата на значително екстреман ликвидносен шок, кој опфаќа комбинирани одливи на повеќе видови извори на

Графикон бр. 32

Придонес на одделните комбинирани шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок

како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

финансирање²⁸ надвор од банките, ликвидните средства на банкарскиот систем се искористуваат во целост (над 100%), а недостаток би имало кај дванаесет банки, со заедничко учество во вкупните средства на банкарскиот систем од 75,5%. Исто така, за оваа симулација, се проширува вообичаениот опфат на ликвидните средства со други финансиски инструменти²⁹ за кои се цени дека банките брзо и лесно ќе ги наплатат или претворот во парични средства. Во ваков случај банкарскиот систем би располагал со доволно ликвидни средства, односно падот на ликвидните средства на ниво на банкарски систем би изнесувал 97,8%, што значи дека дури и по вакви екстремни шокови, би останал на располагање одреден износ на ликвидни средства.

При одделна примена на поединечните симулации на ликвидносните шокови, банките имаат доволно ликвидни средства за да ги отплатат симулираните парични одливи.

Притоа, најзначајни се симулациите за одлив на депозитите на 20-те најголеми депоненти и за одлив на 20% од депозитите на домаќинствата. Првиот од овие шокови има различно значење за одделните банки, главно поради разликите во степенот на концентрација на депозитите. Кај симулацијата за одлив на 20% од депозитите на домаќинствата има значително поголема сличност во резултатите за одделните банки. Со тоа се потврдува важноста на депозитите за финансирањето на нивните активности, односно дека одржливоста на ликвидносната позиција на банките, како и потенцијалниот раст на активностите, многу зависи од случувањата и настапот на банките на депозитниот пазар и одржувањето на довербата од домашните депоненти. Од останатите шокови, нешто поголемо релативно значење се забележува кај симулацијата за претворање на избраните вонбилансни ставки во билансни побарувања, а шоките што се поврзани со одливи на обврските кон нерезидентите или одливи на обврските кон матичните лица без третман на капитални инструменти, имаат скромно влијание.

²⁸ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на дваесетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот, нивната исплата е регулирана), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимитите по основ на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциски сметки) во билансни побарувања. При симулациите за ликвидносни шокови е изземена „МБПР“ АД Скопје.

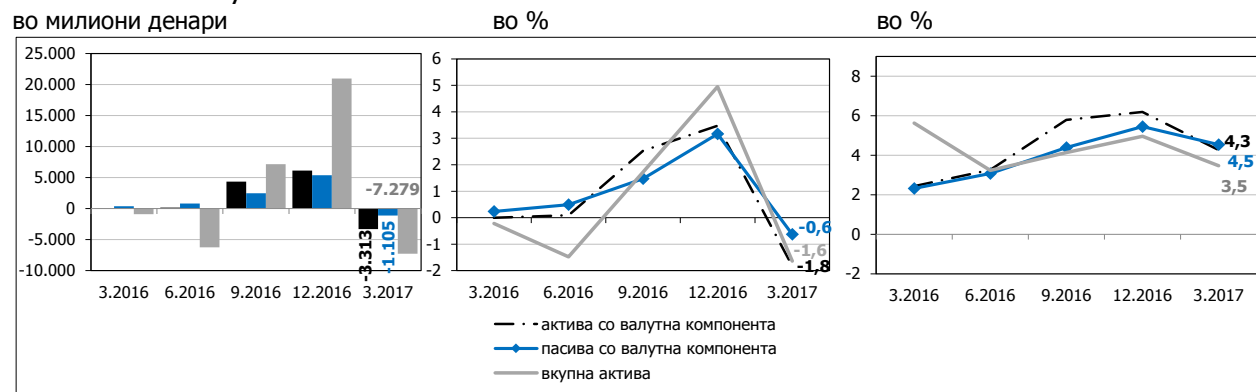
²⁹ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти (доколку се присутни во активата на банките): долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

3. Валутен ризик

Во првиот квартал од 2017 година, се намали изложеноста на банкарскиот систем на валутниот ризик, мерена преку учеството на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства, коешто се спушти на 9,6%. На крајот од првиот квартал од 2017 година, сите банки се усогласени со пропишаниот лимит³⁰ за агрегатната девизна позиција. Еврото е најзастапената странска валута во билансите на банките. Во првиот квартал од 2017 година, и покрај намалувањето на побарувањата и обврските со валутна компонента, се забележува извесно зголемување на учеството на обврските со валутна компонента во вкупната актива, додека учеството на побарувањата со валутна компонента минимално опадна.

Графикон бр. 33 Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента

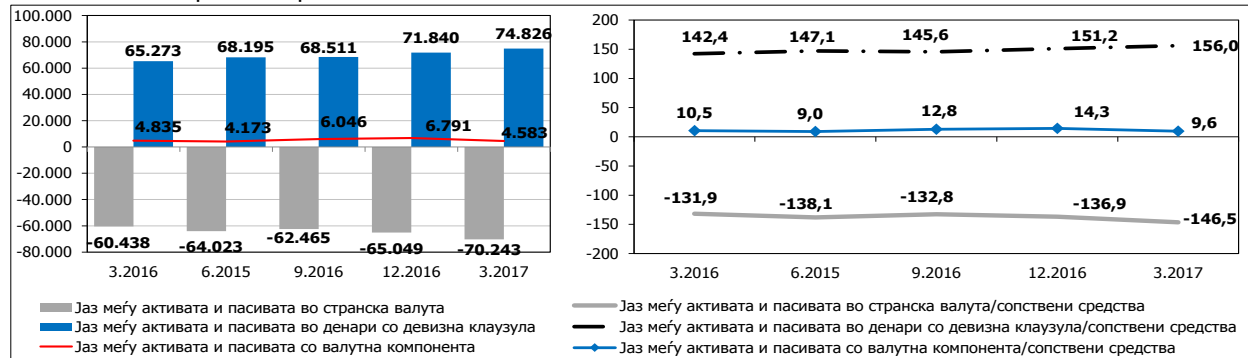

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

³⁰ Според регулативата, агрегатната девизна позиција може да изнесува најмногу 30% од сопствените средства на банката.

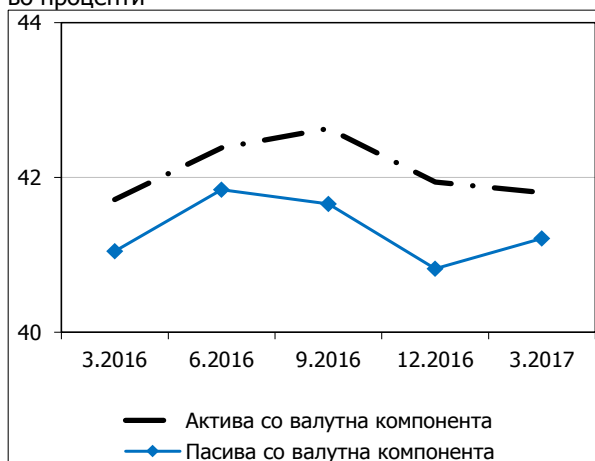

Графикон бр. 34 Јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента, структура (лево) и учество во сопствените средства (десно) во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 35
Учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива и пасива на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Во рамките на активата, кредитите се земено на нето основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Исклучена е "МБПР" АД Скопје.

На 31.3.2017 година, јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента се намали за 2.208 милиони денари (-32,5%) во однос на 31.12.2016 година. Ваквото стеснување на јазот произлегува од поголемиот квартален пад³¹ на активата со валутна компонента (за 3.313 милиони денари, или за 1,8%), во однос на падот на пасивата со валутна компонента (за 1.105 милиони денари, или за 0,6%). Ова стеснување на јазот, придонесе за намалување и на соодносот помеѓу јазот и сопствените средства на банкарскиот систем за 4,7 процентни поени. Побрзиот пад на активата со валутна компонента од падот на вкупната актива, придонесе за намалување на нејзиното учество во вкупната актива на банкарскиот систем за 0,1 процентен поен. Наспроти ова, побавниот пад на пасивата со валутна компонента од падот на вкупната пасива, придонесе за квартално зголемување на учеството на пасивата со валутна компонента за 0,4 процентни поени.

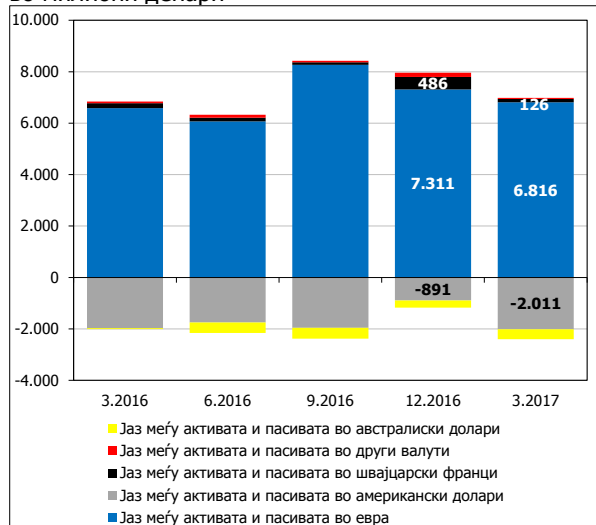
Еврото преовладува во активата и пасивата со валутна компонента на банкарскиот систем, и оттука, одржувањето стабилен девизен курс на

³¹ Релативно големиот пад на активата со валутна компонента во најголема мера произлегува од намалувањето на паричните средства во странска валута. На страната на пасивата со валутна компонента, падот на тековните сметки, намалувањето на обврските врз основа на кредити со валутна компонента и одливот на депозити во странска валута од финансиски институции и нефинансиски друштва имаа најголем придонес за кварталното намалување на обврските со валутна компонента.

Графикон бр. 36

Валутна структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

денарот во однос на еврото има исклучително значење за ниската веројатност за остварување на изложеноста на банките на валутен ризик. Во првиот квартал од 2017 година се намали јазот меѓу активата и пасивата во евра за 496 милиони денари, што е резултат на повисокиот пад на активата во евра (за 1.771 милион денари³²), во споредба со падот на пасивата во евра (за 1.275 милиони денари³³). Сепак, најголем придонес кон кварталното стеснување на вкупниот јаз на средствата и обврските со валутна компонента имаше проширувањето на негативниот јаз меѓу активата и пасивата во американски долари за 1.120 милиони денари. Ваквото движење произлегува од кварталниот пад на активата во американски долари од 970 милиони денари³⁴, при истовремено зголемување на пасивата во долари за 150 милиони денари³⁵.

Табела бр. 3

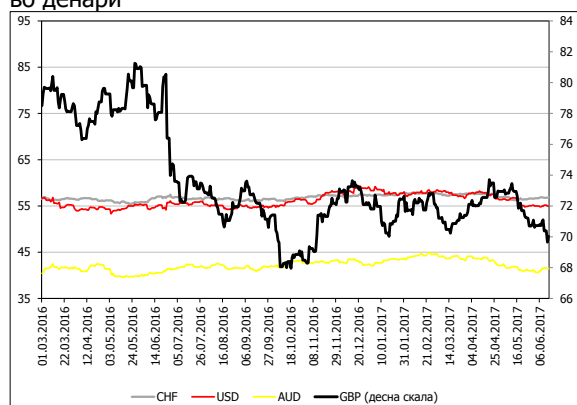
Структура на активата и пасивата со валутна компонента, според валута во проценти

Валута	31.12.2016		31.03.2017	
	Активна	Пасива	Активна	Пасива
Евро	88,4	87,6	89,0	87,4
Американски долар	7,1	7,9	6,7	8,0
Швајцарски франк	2,0	1,8	1,8	1,8
Австралиски долар	1,0	1,2	0,9	1,2
Останато	1,6	1,6	1,6	1,6
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 37

Движење на курсот на денарот во однос на британската фунта, американскиот долар, швајцарскиот франк и австралискиот долар во денари

Извор: НБРМ.

И покрај флукуациите на вредноста на британската фунта во пресрет на преговорите со ЕУ за излез на Велика Британија од единствениот пазар на ЕУ, овие промени не претставуваат директен ризик за домашниот банкарски

³² Заради намалувањето на паричните средства и пласманите во депозити и кредити во евра.

³³ Заради падот на тековните сметки во евра, намалувањето на обврските врз основа на кредити во евра и одливот на депозити во евра од финансиските институции и нефинансиските друштва.

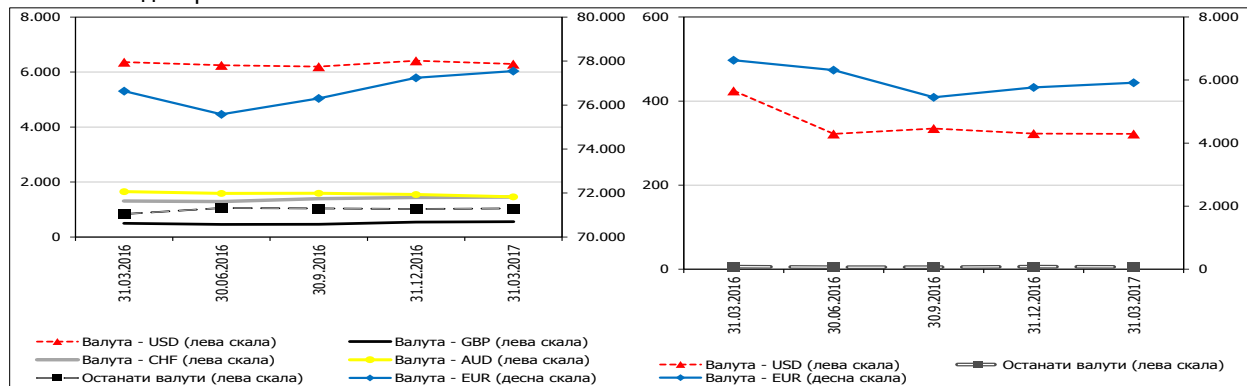
³⁴ Поради падот на паричните средства.

³⁵ Зголемувањето на пасивата со валутна компонента, во првиот квартал од 2017 година, произлегува најмногу од растот на депозитите во американски долари од финансиските институции.

СИСТЕМ со оглед на занемарливото учество на оваа валута од 0,6% и 0,7% во вкупната актива и пасива со валутна компонента. Банките речиси и да немаат одобрено кредити во британски фунти, а на страната на депозитите (во пасивата) се забележуваат мали износи на тековни сметки и депозити.

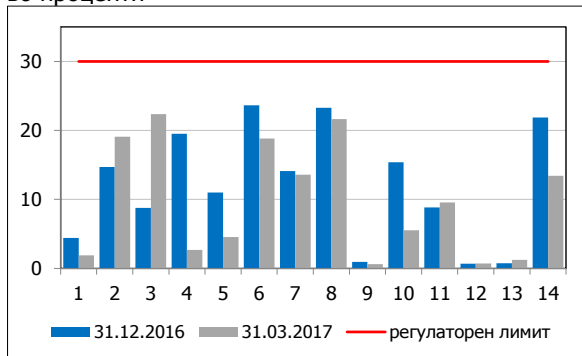
Графикон бр. 38 Депозити со валутна компонента* на физичките лица (лево) и на нефинансиските друштва (десно) во милиони денари

Извор: НБРМ.

*Во депозитите не се опфатени трансакциските сметки на физичките лица и на нефинансиските друштва.

Графикон бр. 39 Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки во проценти

Извор: НБРМ.

Во првиот квартал од 2017 година, сите банки го исполнуваа пропишаниот регулаторен лимит за агрегатната девизна позиција, којашто не смее да надмине 30% од сопствените средства. Анализирани по одделни валути, поголем е бројот на банки, коишто имаат долга позиција, што ги изложува овие банки на ризик од пад на вредноста на соодветната валута.

Табела бр. 4

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција/ сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	3	4	9	5	7	6	9		10	4	6
од 5% до 10%	1										2
од 10% до 20%	5										4
од 20% до 30%	1										2
над 30%											

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Во првото тримесечје од 2017 година, изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се зголеми, што произлегува од растот на каматочувствителните позиции со фиксна каматна стапка. Според заземените позиции во портфолиото на банкарски активности, банкарскиот систем е изложен на ризик од идно зголемување на каматните стапки. Со оглед на намерите за напуштање на примената на прилагодливите каматни стапки во новите договори (кои го релативизираат присуството на каматниот ризик поради договорните клаузули за еднострана приспособливост на каматните стапки на кредитите и депозитите), во наредниот период банките ќе треба да ги унапредат своите капацитети за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

Графикон бр. 40 Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности*, по тип на каматна стапка, во апсолутен износ (лева скала) и во однос на сопствените средства (десна скала)

*Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја означува потенцијалната загуба на економската вредност на ова портфолио, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поена.

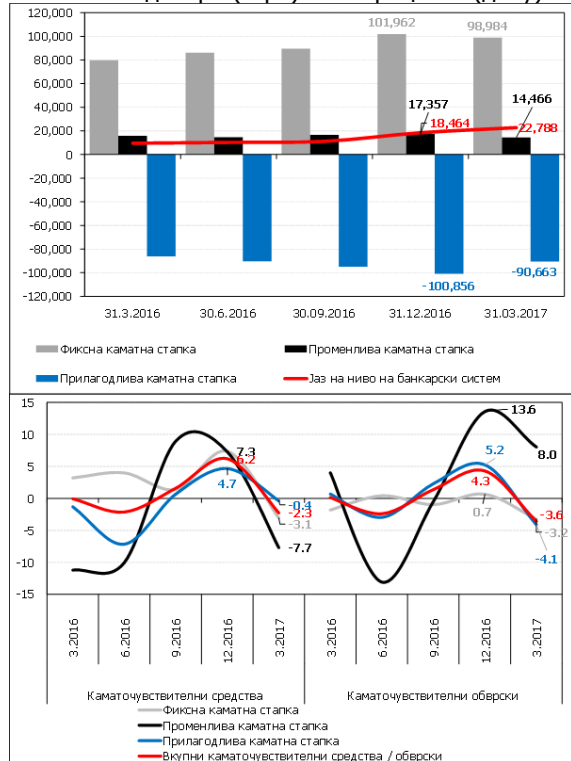
Во првиот квартал од 2017 година, показателот за изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се зголеми. Потенцијалната загуба на економската вредност на портфолиото на банкарски активности, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поена, се зголеми на 9,2% од сопствените средства на банкарскиот систем (квартално зголемување од 0,7 процентни поени). Најголем придонес во кварталното зголемување на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности имаа каматочувствителните позиции со фиксна каматна стапка. Анализирани по одделна банка, соодносите меѓу потенцијалните загуби на економската вредност на позициите од портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банките се движат во интервал од 0,6% до 16,3%, што е под нивото од 20%³⁶.

³⁶ Согласно со Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности („Службен весник на Република Македонија“ бр. 163/2008 и 144/2009), во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност и сопствените средства на банката надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да и наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

Графикон бр. 41

Јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски (горе) и квартална промена на каматочувствителните средства и обврски (долу), според типот на каматните стапки

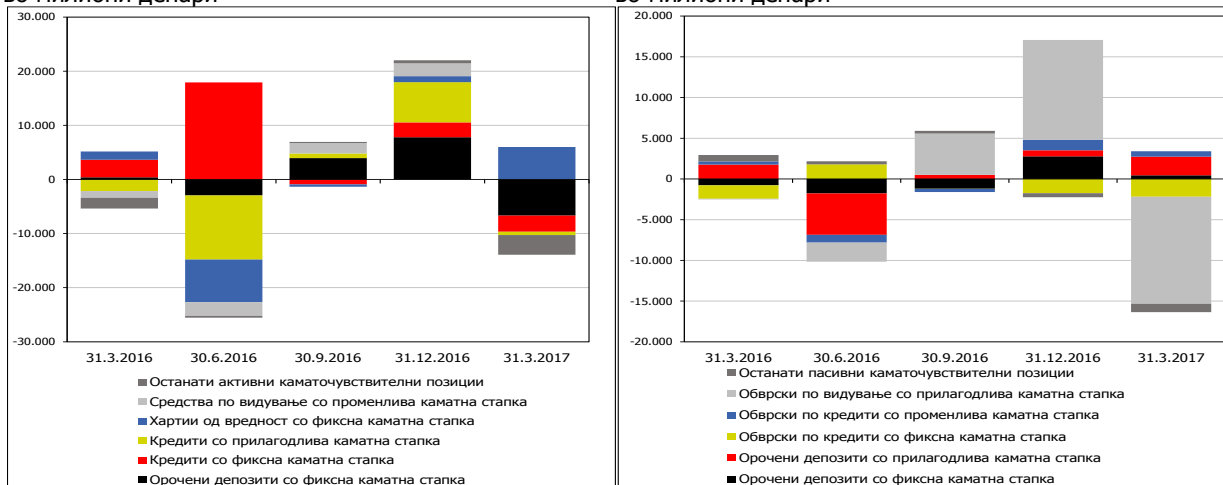
во милиони денари (горе) и во проценти (долу)

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првиот квартал од 2017 година јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски се зголеми за 4.324 милиони денари, или за 23,4%, што произлегува од помалиот негативен јаз кај позициите со прилагодливи каматни стапки (за 10.193 милиони денари), и покрај стеснувањето на позитивниот јаз кај позициите со фиксни каматни стапки (за 2.978 милиони денари) и со променливи каматни стапки (за 2.891 милиони денари). Намалувањето на обврските врз основа на трансакциските сметки (за 13.717 милиони денари или за 12,4%) најмногу придонесе за стеснувањето на негативниот јаз меѓу позициите со прилагодливи каматни стапки. Стеснувањето на позитивниот јаз меѓу позициите со променлива каматна стапка е резултат на зголемувањето на обврските врз основа на кредити со променлива каматна стапка и покрај намалените средства по видување со променлива каматна стапка. Стеснувањето на позитивниот јаз кај позициите со фиксни каматни стапки произлегува од поголемото намалување на пласираните депозити и средствата по видување во споредба со падот на обврските (кредити и депозити по видување) со овој тип каматна стапка.

Графикон бр. 42 Структура на кварталните промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според тип на инструмент и тип на каматна стапка во милиони денари

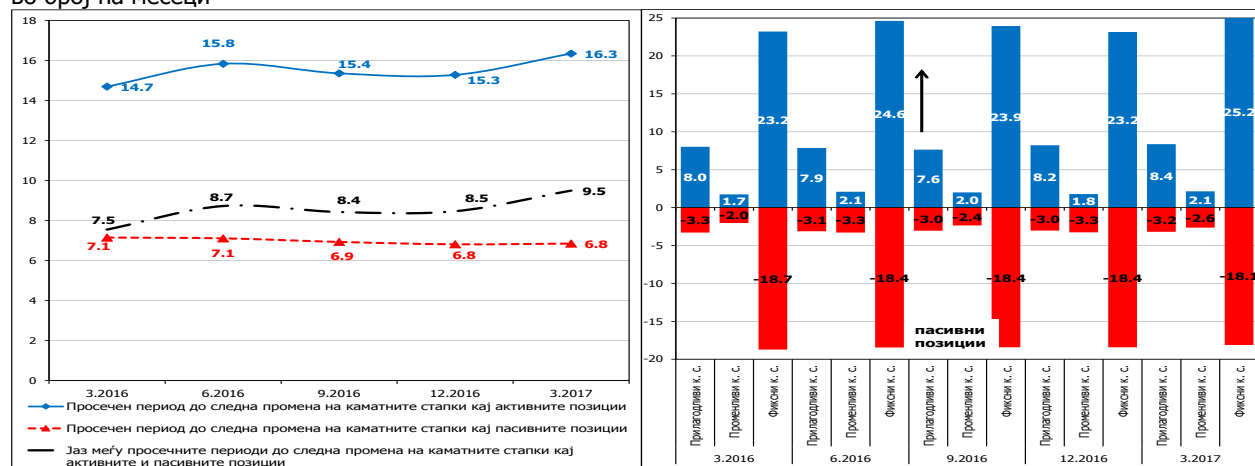

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 43

Просечен период до следна преоцена/промена на каматните стапки, вкупен (лево) и по тип на каматна стапка (десно) во број на месеци

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

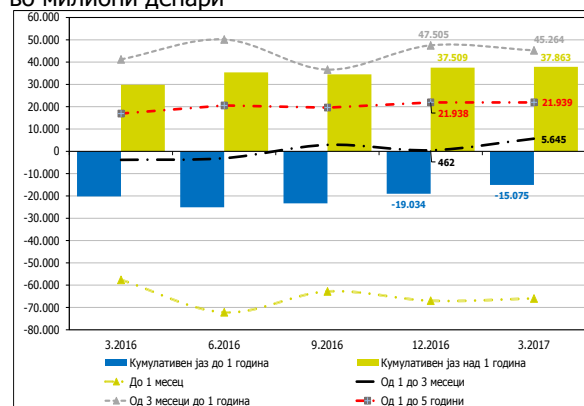
*Просечниот период до следна преоцена на каматните стапки (просечен преостанат рок на достасување на позициите со фиксна каматна стапка) се пресметува како учество на активата од секој од рочните блокови во вкупната актива, помножена со рочноста од секој рочен блок, изразена во месеци.

Јазот меѓу просечните периоди до следната преоцена на каматните стапки кај активните и пасивните позиции е позитивен и се зголемува, што го изложува банкарскиот систем на ризик од идно зголемување на каматните стапки. Во првото тримесечје од 2017 година, банките го зголемија просечниот период до следна преоцена на каматните стапки кај активните позиции за еден месец, додека кај пасивните позиции, вкупниот просечен период до следна промена на каматните стапки остана непроменет. Анализирани според типот на каматна стапка, зголемувањето на просечниот период до следна промена на каматните стапки кај активните позиции беше најмногу изразено кај позициите со фиксна каматна стапка, што произлегува од зголемувањето на просечниот период до достасување, пред сè кај пласманите во кредити, а делумно и кај вложувањата во орочени депозити и во хартии од вредност.

Графикон бр. 44

Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следна преоцена на каматните стапки

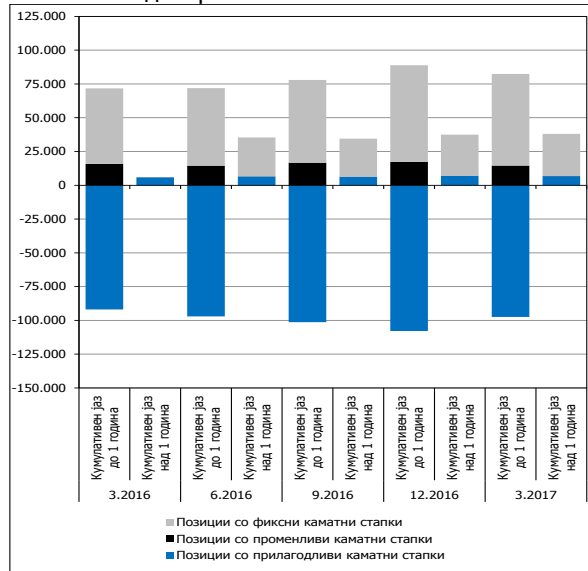
во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Позитивниот јаз помеѓу вкупните каматочувствителни средства и обврски произлегува од позитивниот јаз на средствата и обврските со временски период до следна преоцена на каматните стапки (односно, со преостанат рок на достасување кај позициите со фиксни каматни стапки) подолг од една година. Овој јаз дополнително се прошири во првиот квартал од 2017 година, што повторно е резултат на позициите со фиксни каматни стапки. Од друга страна, негативниот јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски со временски период до следна преоцена на каматните стапки еднаков или пократок од една година забележува стеснување. Со овој

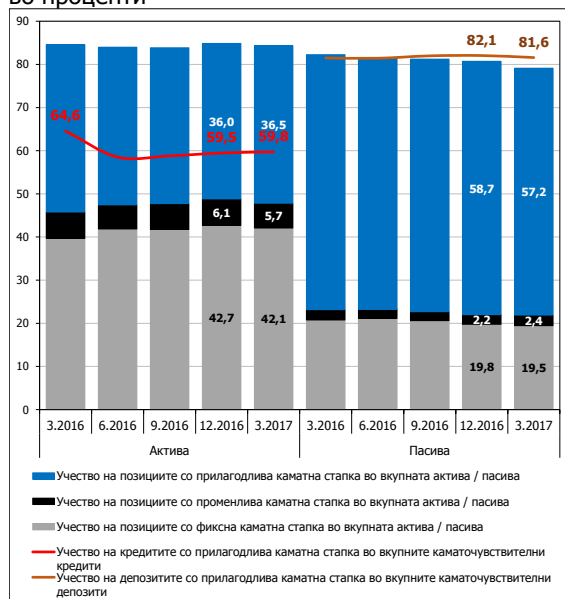
Графикон бр. 45
Структура на јазовите меѓу активните и пасивните позиции, според типот на каматна стапка во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

негативен јаз, ризикот од промената на каматните стапки и последиците што би ги имала евентуалното остварување на овој ризик прилично се намалува, со оглед на фактот што станува збор за прилагодливи каматни стапки коишто се менуваат врз основа на одлука на соодветен орган на банките.

Графикон бр. 46
Структура на активата и пасивата, според типот на каматна стапка во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

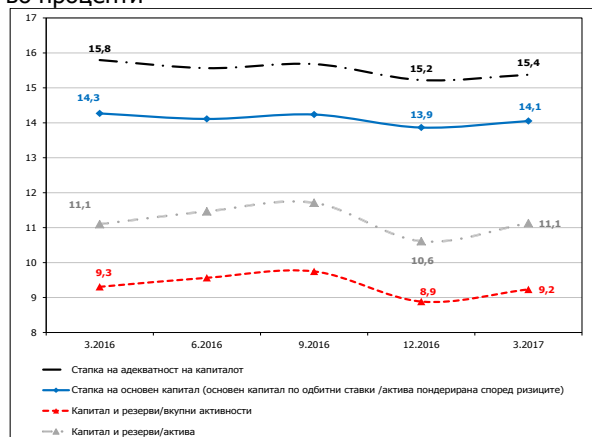
Прилагодливите каматни стапки сè уште се значително застапени во работењето на банките, особено на страната на изворите на финансирање. Во првиот квартал од 2017 година, учеството на каматочувствителните обврски и побарувања со прилагодливи каматни стапки се намали. Намерите на банките за постепено напуштање на примената на прилагодливите каматни стапки ќе ја намали изложеноста на индиректниот кредитен ризик, на правниот и на репутацискиот ризик. Но, од друга страна, примената на каматни стапки коишто се однапред утврдени или чијашто промена ќе се врши врз основа на пазарни варијабилности наложува потреба од зајакнување на капацитетот на банките за управување со ризикот од промена на каматните стапки. Повеќе детали за структурата на каматочувствителните позиции на банките се дадени во анексот бр. 36 и анексот бр. 37.

5. Ризик од несолвентност

Измените на законската и подзаконската регулатива од крајот на 2016 година, со кои се постигна натамошно усогласување со меѓународниот капитален стандард Базел 3, започнаа да се применуваат од март 2017 година³⁷. Стапката на адекватност на капиталот благо се зголеми во првиот квартал од 2017 година и изнесува 15,4%, што е најмногу резултат на намалувањето на активата пондерирана според ризиците на банките (и тоа пред сè според валутниот ризик), но и на извесниот пораст на сопствените средства како резултат на споменатите промени во регулативата, во однос на структурата на сопствените средства. Намалувањето на активата пондерирана според ризиците предизвика „ослободување“ на дел од ангажираниот регулаторен капитал потребен за покривање на ризиците и овозможи зголемување на „слободниот“ капитал над потребното ниво. Од друга страна, нивото на ризичност на банкарските активности (мерено како сооднос меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност) се зголеми, што најмногу произлегува од растот на побарувањата на банките врз основа на портфолиото на мали кредити (пред сè, активностите со домаќинствата). Резултатите од спроведените стрес-тест симулации со податоците за 31.3.2017 година се подобрија во однос на претходниот квартал.

Графикон бр. 47
Показатели за солвентноста
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Почнувајќи од март 2017 година, банките имаат обврска да пресметуваат и да одржуваат: стапка на адекватност на капиталот од 8%, стапка на основен капитал од 6% и стапка на редовен основен капитал од 4,5%. Тековно, заради отсуство на инструменти коишто ги исполнуваат условите да бидат вклучени во додатниот основен капитал, стапките на основен и на редовен основен капитал се еднакви.

5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите

На 31.3.2017 година, сите показатели за солвентноста на банкарскиот систем бележат подобрување. Во овој квартал, капиталните позиции на банкарскиот систем забележаа зголемување коешто се движи во интервал од 0,9 - 3,1%³⁸. Напроти тоа, активата пондерирана според ризиците забележа минимално квартално намалување, од -0,1%, или за 413 милиони денари (годишен раст од 7,5%), најмногу како последица на кварталниот пад на активата пондерирана според валутниот ризик (којашто се намали за 24,6% или за 2.268 милиони денари. Од друга страна, се зголеми активата пондерирана според кредитниот ризик (за 0,7% или за 1.855 милиони денари) главно поради солидната кредитна активност на банките кон

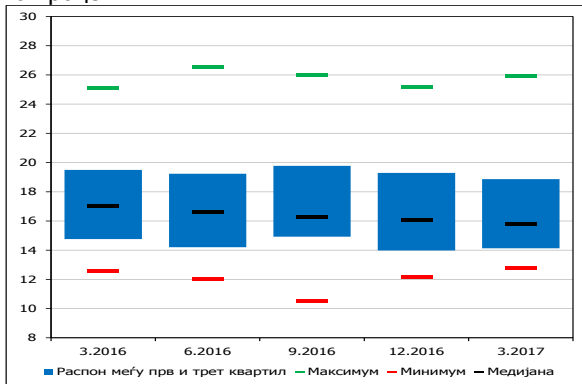
³⁷ Повеќе детали околу регулаторните промени во овој домен, може да се најдат во Извештајот за ризиците во банкарскиот систем на РМ во 2016 година, во делот „Унапредување на регулаторната рамка за банките“.

³⁸ Капиталот и резервите квартално пораснаа за 3,1%, основниот капитал за 1,2%, а сопствените средства за 0,9%.

Графикон бр. 48

Мерки за дистрибуцијата на стапката на адекватност на капиталот во банкарскиот систем

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

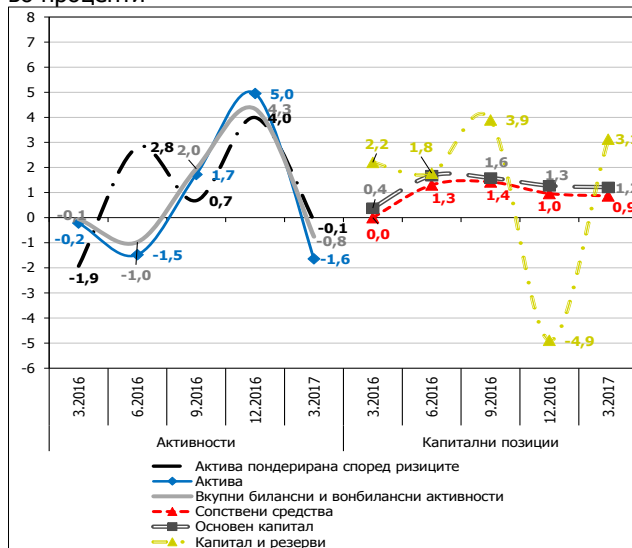
домаќинствата, во услови на квартален пад на кредитната поддршка на копоративниот сектор.

Анализирано по поединечна банка, стапката на адекватност на капиталот на 31.3.2017 година, кај сите банки е повисока од 12%³⁹, при што кај осум банки оваа стапка се зголеми. Растот главно се темели на зголемувањето на сопствените средства на банките, при истовремено намалување на активата пондерирана според ризиците.

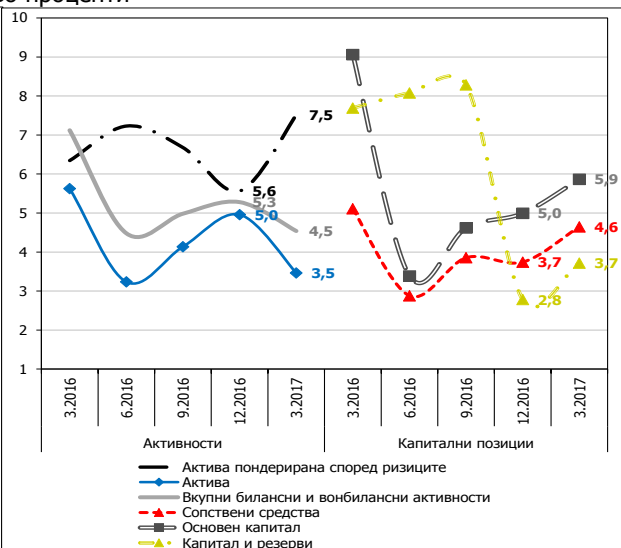
Графикон бр. 49

Стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста, квартални (лево) и годишни (десно)

во проценти

во проценти

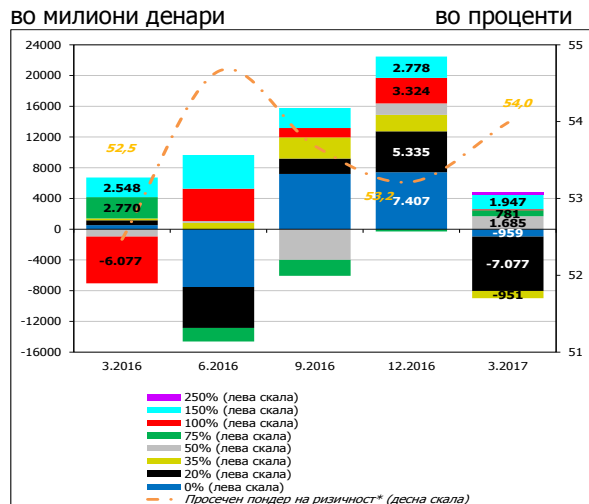

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

³⁹ Почнувајќи од 31.3.2017 година, банките имаат обврска да одржуваат заштитен слој на капиталот за зачувување на капиталот во износ од 2,5% од активата пондерирана според ризиците, што соодветно ќе ја подигне и стапката на адекватноста на капиталот. Исто така, седум банки, определени од НБРМ како системски значајни банки, имаат обврска да исполнат половина од заштитниот слој на капиталот за системски значајни банки заклучно со 30.9.2017 година, а вкупниот заштитен слој, најдоцна до 31.3.2018 година).

Графикон бр. 50
Квартални промени на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризичност во милиони денари

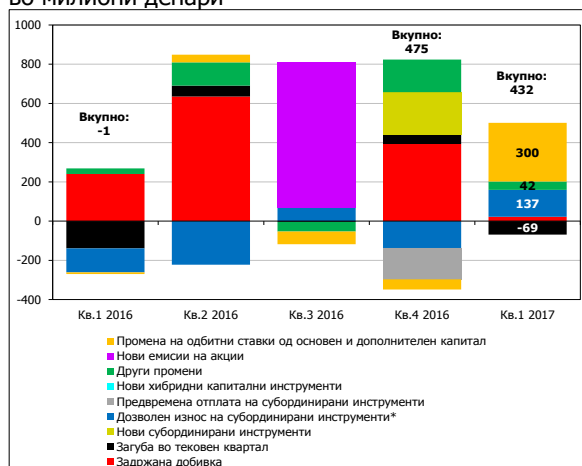

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: *Просечниот пондер на ризичност на вкупната билансна и вонбилансна изложеност се пресметува како сооднос меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и нето билансната и вонбилансната изложеност на банките.

Графикон бр. 51

Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешки: *Се мисли на промените во износот на веќе издадените субординирани инструменти, коишто произлегуваат од исполнувањето / неисполнувањето на регулаторните правила за вклучување на овие инструменти во пресметката на сопствените средства. Почнувајќи од 31.3.2017 година, во регулативата нема ограничувања во поглед на дозволиениот збирен износ на субординирани инструменти и кумулативни приоритетни акции коишто можат да бидат дел од дополнителниот капитал на банките.

Нивото на ризичност на банкарските активности, мерено преку соодносот меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност, се зголеми за 0,8 процентни поени и на 31.3.2017 година изнесува 54%. Ваквото зголемување на просечниот пондер на ризичност најмногу произлегува од растот на побарувањата коишто во пресметката на активата пондерирани според кредитниот ризик се вклучуваат со пондер на ризичност од 75% и 150% (портфолиото на мали кредити), при истовремен, апсолутно поголем пад на побарувањата со пондер на ризичност од 20% (побарувањата од банки) и 0% (побарувања од државата и НБРМ)⁴⁰.

5.2. Движење и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Во првиот квартал од 2017 година, сопствените средства на банкарскиот систем се зголемија за 432 милиона денари (или за 0,9%). Кварталниот раст на сопствените средства е во целост резултат на регулаторните промени, во делот на структурата на сопствените средства. Согласно со измените во регулативата, при пресметката на сопствените средства, банките повеќе не се должни да ги вклучат како одбитни ставки од редовниот основен капитал одделни значајни вложувања во капитални инструменти на лица од финансискиот сектор, доколку е исполнет определен, регулаторно пропишан лимит⁴¹. По овој основ, сопствените средства се поголеми за 300 милиони денари во споредба со крајот на 2016 година. Дополнително, согласно со измените во регулативата, повеќе не важат ограничувањата во врска со дозволиениот збирен износ на кумулативни приоритетни

⁴⁰ Промените на овие вложувања се дадени во делот III.1. Активности на банките и делот Ликвидносен ризик.

⁴¹ Сепак, банките се должни да ги вклучат ваквите позициите коишто не се одбитна ставка од редовниот основен капитал, во пресметката на активата пондерирани според кредитниот ризик, со пондер на ризичност од 250%.

акции и субординирани инструменти којшто може да се вклучи во пресметката на сопствените средства⁴². Така, по овој основ, сопствените средства се зголемија уште за дополнителни 137 милиони денари⁴³. Гореспоменатите промени во износот на сопствени средства се забележаа кај три банки.

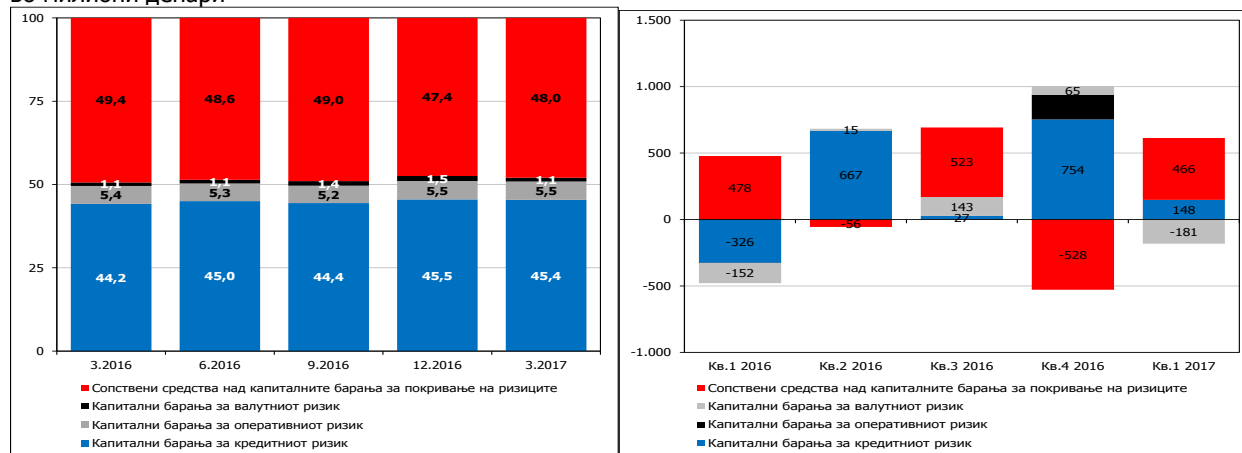
Квалитетот на сопствените средства е на високо ниво, со учество на редовниот основен капитал (најквалитетната компонента од сопствените средства) во вкупните сопствени средства од 91,4%. Повеќе детали за сопствените средства по групи банки се прикажани во анексот бр. 38.

5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал

Кварталното намалување на активностите на банките предизвика „ослободување“ на дел од ангажираниот регулаторен капитал потребен за покривање на ризиците и овозможи зголемување на „слободниот“ капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците (за 466 милиони денари, или за 2%). Капиталните барања за покривање на ризиците бележат намалување (за 33 милиони денари, или за 0,1%), што произлегува од падот на капиталот потребен за покривање на валутниот ризик (за 181 милион денари, или за 24,6%).

Графикон бр. 52

Структура на сопствените средства (лево) и на кварталните промени на сопствените средства (десно), според употребата за покривање на одделните ризици во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

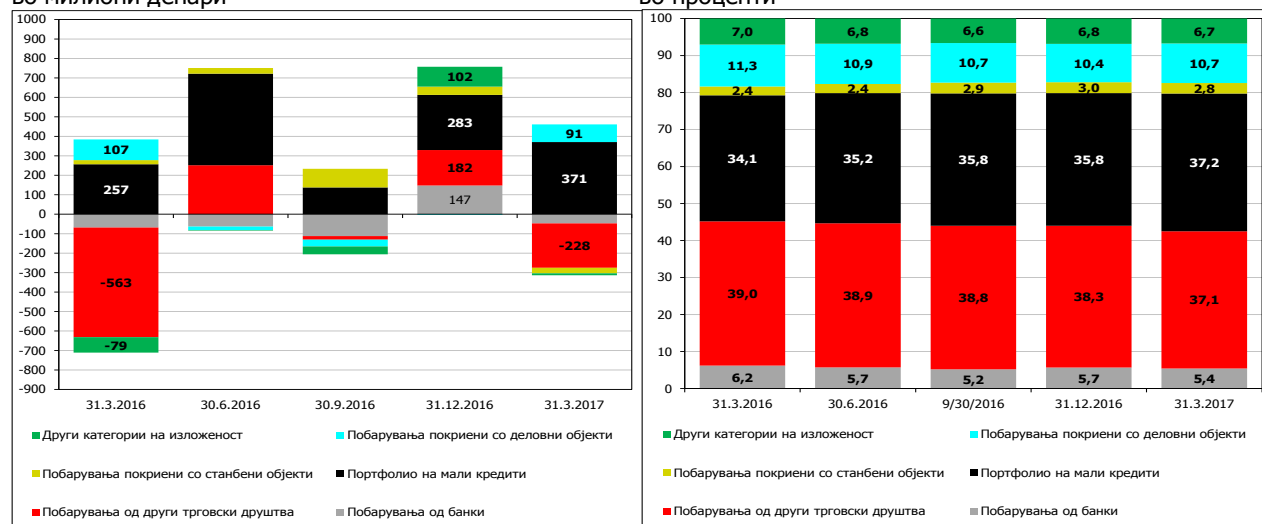
⁴² Претходно, збирниот износ на кумулативните приоритетни акции и субординирани инструменти не смееше да надмине 50% од износот на основниот капитал.

⁴³ Исто така, согласно со измените во регулативата, повеќе не важат ниту ограничувањата во поглед на дозволения износ на дополнителен капитал којшто може да се вклучи во пресметката на сопствените средства. Претходно, дополнителниот капитал не смееше да биде поголем од износот на основниот капитал.

Графикон бр. 53

Квартални промени (лево) и структура (десно) на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, по одделни категории на изложеност во милиони денари

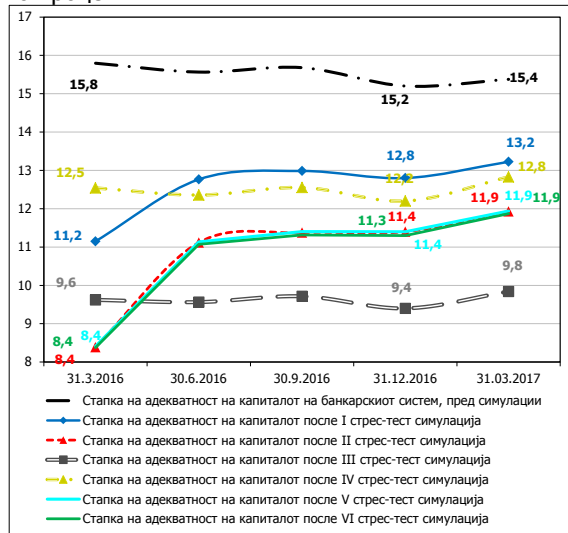

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик забележа квартален раст (за 148 милиони денари или за 0,7%), што е најмногу резултат на повисоките капитални барања за покривање на кредитниот ризик кој произлегува од портфолиото на мали кредити и од побарувањата покриени со деловни објекти. Сопствените средства над минималното ниво потребно за покривање на ризиците претставуваат речиси половина (48,0%) од вкупните сопствени средства на банките. Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки се прикажани во анексот бр. 39.

Графикон бр. 54

Споредба на резултатите од симулации на кредитни и комбинирани шокови во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве стрес-тест симулации:

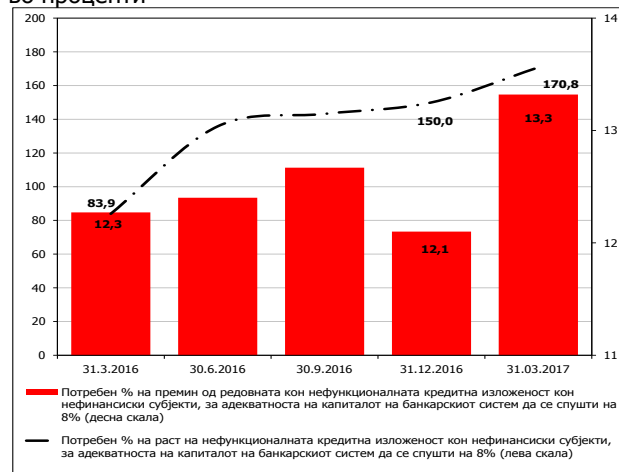
- I: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 50%;
 - II: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%;
 - III: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти;
 - IV: Прекласификација во „B - нефункционално“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучувајќи ги и поврзаните субјекти);
 - V: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;
 - VI: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;
- Забелешка: Кредитната изложеност кон нефинансиски субјекти ја вклучува вкупната кредитна изложеност на банките, намалена за изложеноста кон клиенти од дејностите „финансиски дејности и дејности на осигурување“ и „јавна управа и одбрана и задолжително социјално осигурување“.

5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симулирани шокови упатува на подобри резултати во споредба со 31.12.2016 година. Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8%, при ниту една од симулациите. Ова се должи на повисоката адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред изведувањето на симулациите, но и на помалку изразената чувствителност на некои банки на претпоставените шокови.

Графикон бр. 55

Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8% во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. Симулациите покажуваат дека е потребен раст на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти од 170,8%, односно премин на 13,3% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на законски минималното ниво од 8%. Овие симулации би довеле до речиси трипати поголемо учество на нефункционалната во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти. За споредба, во првиот квартал од 2017 година, само 0,6% од редовната кредитна изложеност доби нефункционален статус.

III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

1. Активности на банките

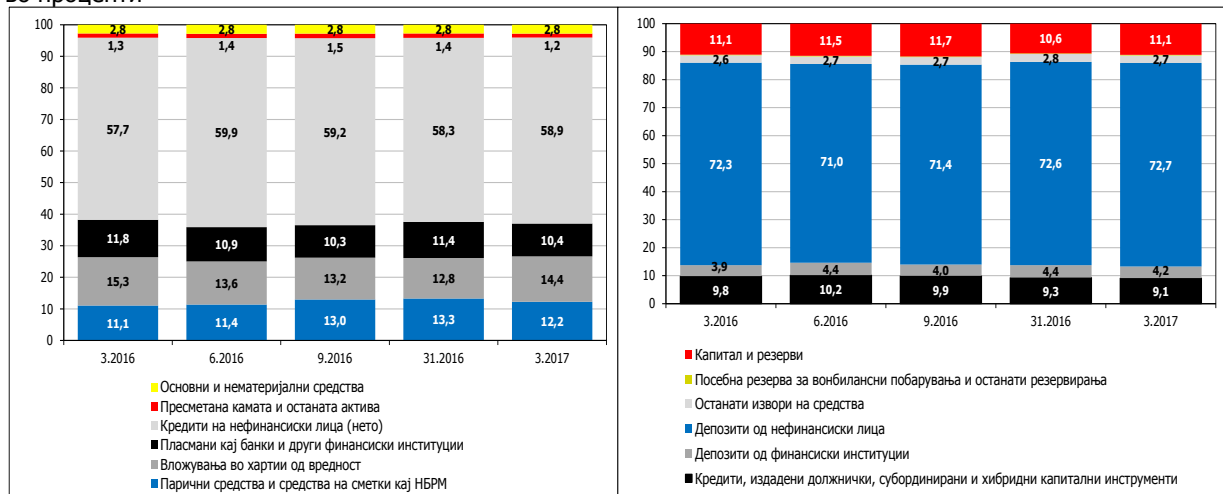
Вообичаениот сезонски пад на активностите на банките во првиот квартал од годината, проследен со сè уште присутните ризици од домашните политички случувања придонесоа за квартално намалување на вкупните активности на македонскиот банкарски систем и забавување на нивната годишната стапка на раст. Намалувањето на корпоративните депозити го определи надолното квартално движење на вкупната депозитна база, додека депозитите на секторот „домаќинства“ продолжија да растат, но забавено. На годишно ниво продолжи растот на депозитниот потенцијал.

Банките и понатаму го насочуваат своето внимание кон кредитирањето на домаќинствата, главно поради перцепциите за помали ризици поради поголемата диверзифицираност, споредено со корпоративното кредитирање. Така, и кај кредитната активност се забележа надолно квартално придвижување, како резултат на намалената кредитна поддршка на корпоративниот сектор, при натамошен раст на кредитите на домаќинствата.

Во првиот квартал од 2017 година, мерките на Народната банка беа во насока на нормализирање на монетарната политика и враќање на каматната стапка на благајничките записи на преткризното ниво (3,25%) и беше зголемен понудениот износ на благајничките записи.

Графикон бр. 56

Структура на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во проценти

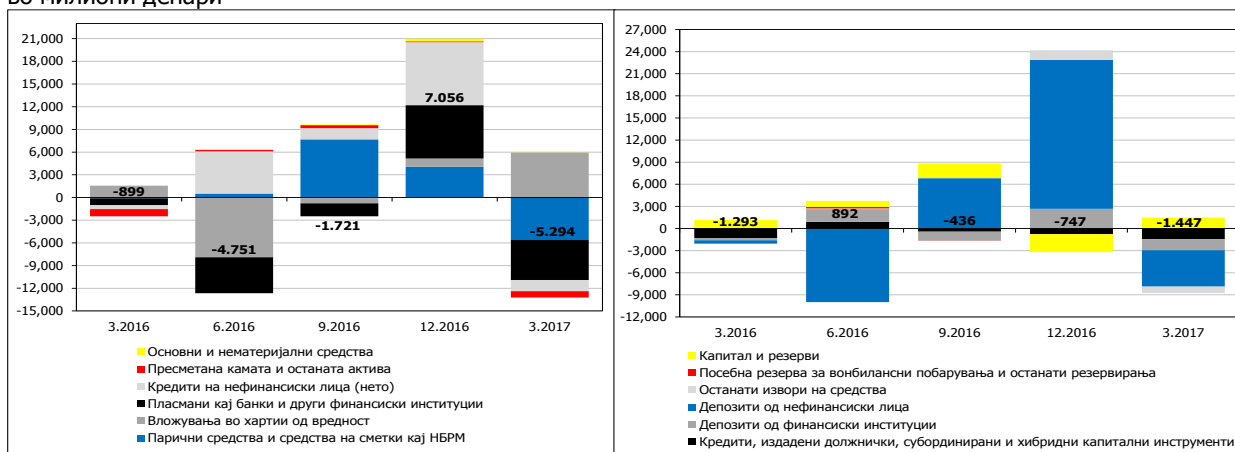

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 57

Апсолутна квартална промена на компонентите на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Во графиконот лево, кредитите се прикажани на нето основа, намалени за исправката на вредноста.

Графикон бр. 58

Раст на активата на банкарскиот систем во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.3.2017 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 437.402 милиони денари. Кварталното намалување на активата на банките (за 7.279 милиони денари, или за 1,6%) е директен одраз на позначителниот квартален пад на депозитната база, а во помал дел произлегува

и од намалените извори на финансирање со потекло од матичните субјекти на банките (по остварениот раст на овие извори на средства во последниот квартал од 2016 година). Во рамки на активата, намалувањето најмногу се забележува кај средствата на сметки кај странските банки, пласманите во краткорочни депозити кај НБРМ (во денари и во странска валута) и во државни записи, а во помал дел и кај кредитите на нефинансиски субјекти.

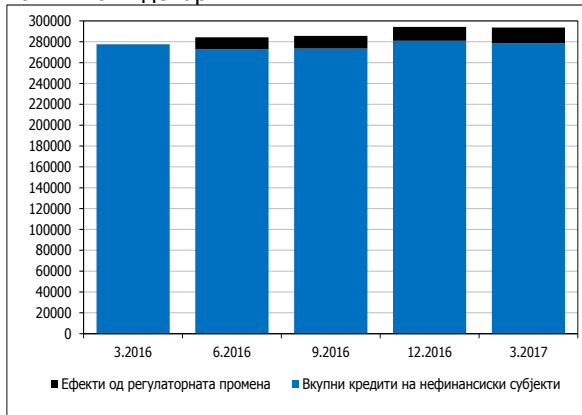
1.1. Кредити на нефинансиските субјекти

Во првиот квартал од 2017 година, кредитирањето на нефинансиските лица бележи пад, што ја забави годишната стапка на раст на кредитите. Кредитите на нефинансиските субјекти⁴⁴ во првиот квартал

⁴⁴ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршителите на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

Графикон бр. 59
Износ на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 60
Промена на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

се намалија за 2.457 милиони денари, или 0,9%, додека на годишна основа се зголемија за само 0,4% (1,2%, во 2016 година). Доколку се изолира ефектот од промените во регулативната рамка на Народната банка⁴⁵ за пренос на дел од сомнителните и спорни побарувања на банките на вонбилансната евиденција, кварталниот пад на кредитирањето на нефинансиските субјекти е поскромно и изнесува 0,2%, додека годишниот раст е солиден и изнесува 5,7% (6%, на крајот на 2016 година).

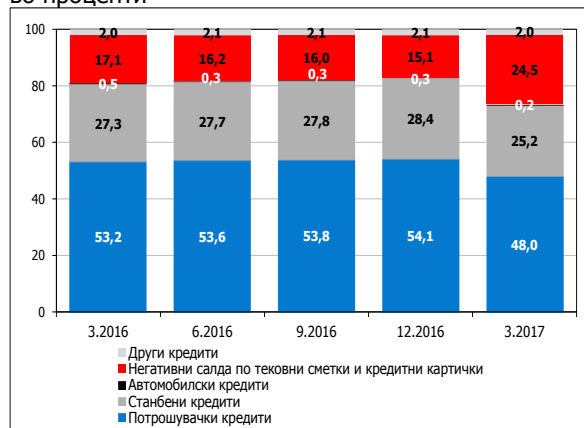
Намалувањето на вкупните кредити на нефинансиските субјекти, целосно произлегува од намаленото кредитирање на корпоративните клиенти, при зголемена кредитна поддршка на домаќинствата. Имено, кредитите на претпријатијата се намалија за 3,3% во првиот квартал од 2017 година (без ефектот од задолжителните отписи, намалувањето е поблаго и изнесува 2,1%), наспроти остварениот раст од 3% во последниот квартал од 2016 година. Намалувањето на корпоративното кредитирање во првиот квартал од годината има сезонски карактер, така што на годишна основа, кредитите на претпријатија, сепак бележат раст од 2,3% (пад од 5,4%, со вклучен износ на задолжителните отписи). Во изминатиов период сè поголем број банки се насочуваат кон кредитирање на домаќинствата поради помалите ризици, но и заради поголемата диверзифицираност во споредба со корпоративното кредитирање. Кредитите на домаќинствата⁴⁶ остварија квартален раст од 2,2%, што е речиси идентично со остварениот раст во последниот квартал од 2016 година (2,3%). На годишна основа кредитирањето на домаќинства

⁴⁵ Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 223/15), од декември 2015 година. Според неа, банките имаат обврска, почнувајќи од 1.1.2016 а не подоцна од 30.6.2016 година, да започнат да ги пренесуваат на вонбилансната евиденција сите побарувања коишто се целосно резервирани подолго од две години.

⁴⁶ Потрошувачките кредити и кредитните картички се најкористените кредитни производи кај домаќинствата.

Графикон бр. 61
Структура на кредитната изложеност на домаќинствата, по производи во проценти

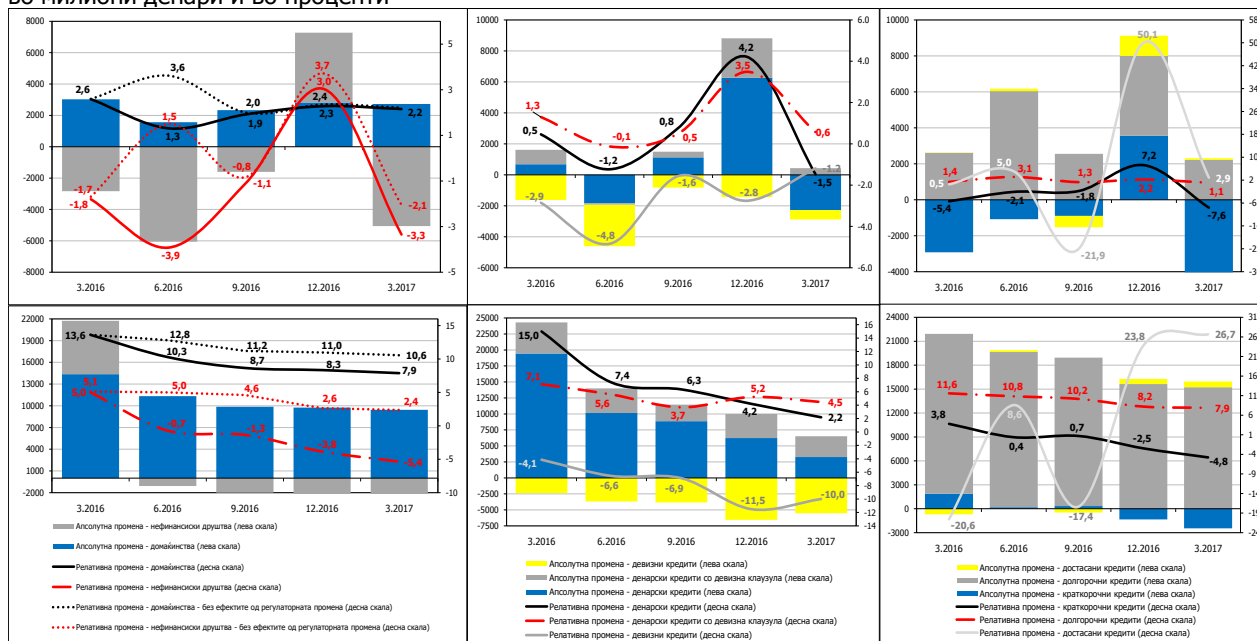

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

порасна за 10,6% (7,9% со изземање на ефектот на регулаторните промени).

Речиси 73% од кредитите на домаќинствата се наменети за финансирање на ненаменската потрошувачка на физичките лица (потрошувачки кредити, дозволени пречекорувања и кредитни картички).

Графикон бр. 62
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на кредитите, според секторот (лево), валутата (средина) и рочноста (десно) во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Во графиконите десно не се опфатени нефункционалните кредити.

Во првиот квартал од 2017 година, и денарските и девизните кредити бележат намалување, коешто речиси во целост се должи на кредитите на

претпријатијата. При анализата на валутните промени во кредитирањето не може да се изолира ефектот на задолжителните отписи, поради расположливост на податок за структура на задолжителните отписи само според сектор, но не и според валута и рочност.

Графикон бр. 63

Структура на вкупните кредити, според секторот (лево) и валутата (средина) и структура на редовните кредити, според рочноста (десно)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во графиконот десно не се опфатени нефункционалните кредити.

Во првиот квартал од 2017 година, продолжи зголемувањето на рочноста на кредитната активност. Долгорочното кредитирање оствари квартален раст од 1,1%, со што дополнително го зајакна учеството во структурата на вкупните кредити. Најголем дел од растот на долгорочните кредити се должи на кредитите на домаќинства, и тоа во денари со девизна клаузула⁴⁷. Наспроти тоа, намалената кредитна активност во овој квартал произлезе од позначителното намалување на краткорочните кредити (коешто, речиси во целост, произлегува од падот на краткорочните денарски кредити на претпријатијата).

⁴⁷ Долгорочните кредити на домаќинствата квартално растат за 2.331 милион денари, што во поголем дел произлезе од растот на долгорочните денарски кредити на домаќинствата со девизна клаузула (1.228 милиони денари) и во помал дел од растот на долгорочните денарски кредити на домаќинствата (915 милиони денари), и тоа потрошувачки и станбени кредити.

Графикон бр. 64
Состојба на депозитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари

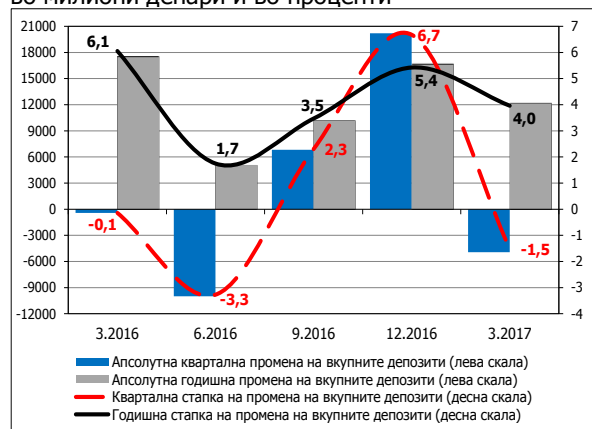

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.2. Депозити на нефинансиските субјекти

Во првиот квартал од 2017 година, депозитите на нефинансиските субјекти се намалија, што во голем дел беше последица на фактори од сезонско влијание, но сè уште имаше влијание и неизвесноста од домашната политичка состојба што се согледува преку забавениот раст на депозитите на домаќинствата. Во првиот квартал од 2017 година вкупната депозитна база на банките се намали за 4.924 милиони денари, или за 1,5%. Од друга страна, продолжи динамиката на раст на депозитната база на годишно ниво, кој на крајот на март 2017 година изнесува 12.112 милиони денари, или 4%.

Графикон бр. 65
Промена на депозитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари и во проценти

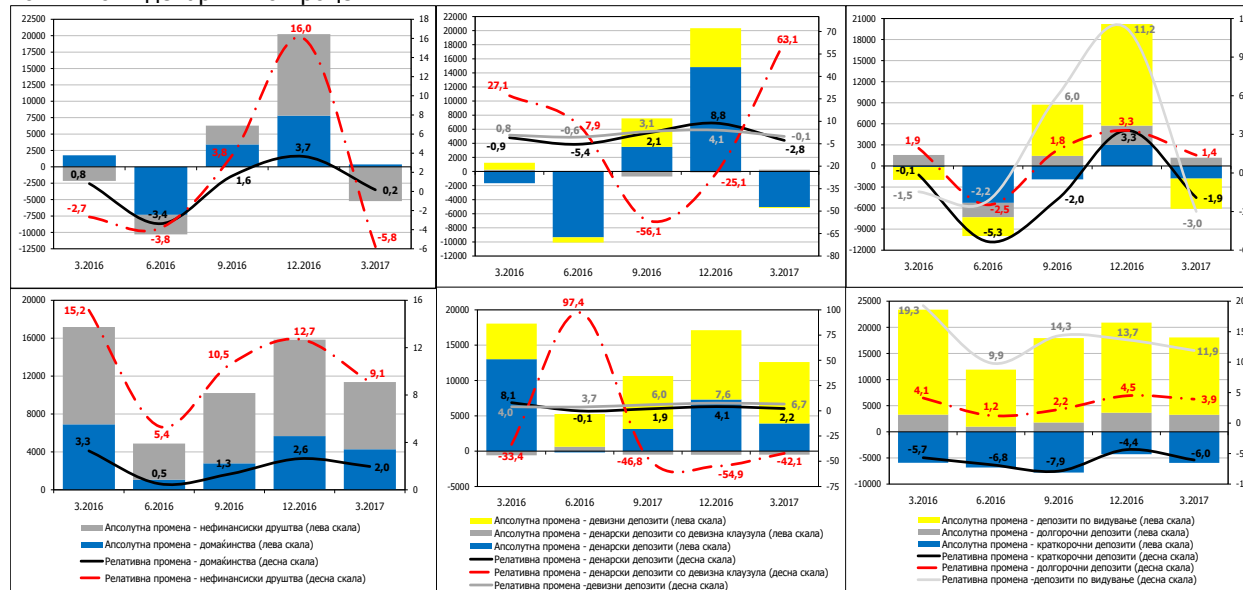
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кварталниот пад на вкупните депозити е резултат на намалувањето на депозитите на нефинансиските друштва (за 5.226 милиони денари или 5,8%), главно под влијание на сезонски фактори, додека на годишна основа, депозитите на нефинансиските друштва остварија солидна стапка на раст од 9,1%. Домаќинствата, коишто традиционално се најзначајниот депонент во македонскиот банкарски систем (со учество од околу 70% во вкупните депозити), во првиот квартал од 2017 година, ги зголемија своите средства во банките за 371 милион денари, или за 0,2%, додека нивната годишна стапка на раст изнесува 2% (2,6% во 2016 година).

Графикон бр. 66

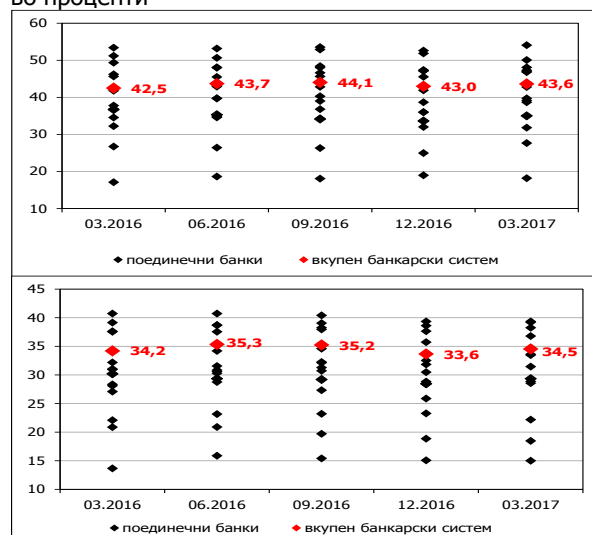
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот (лево), валутата (средина) и рочноста (десно) во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 67

Учество на вкупните девизни депозити (горе) и на девизните депозити на домаќинствата (долу) во вкупните депозити на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

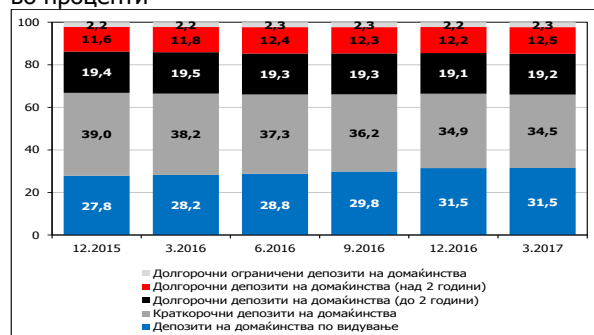
Во првиот квартал од 2017 година, денарските депозити позначително се намалија за 5.059 милиони денари (или за 2,8%) во споредба со солидниот раст од претходниот квартал (за 8,8%). Тоа во најголем дел (81,4%) произлезе од корпоративните депозити.

Девизните депозити на домаќинствата квартално се зголемија за 1.139 милиони денари, или за 1%. И покрај ваквите движења, сè уште поголемиот дел од вкупната депозитна база (56,2%) отпаѓа на денарските депозити, каде најголем удел (62,6%) имаат депозитите на домаќинствата.

Од аспект на рочноста, најголем придонес (87,1%) во кварталното намалување на депозитната база имаа депозитите по видување коишто се намалија за 4.289 милиони денари, или за 3%. Нивното намалување во најголем дел (77,3%) е резултат на намалувањето на денарските депозити на претпријатијата повторно

Графикон бр. 68
Рочна структура на депозитите на домаќинствата во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

поврзано со споменатите сезонски фактори. Веќе подолг период, **краткорочните депозити** бележат негативна стапка на промена, која во првиот квартал од 2017 година изнесуваше 1,9% (1.809 милиони денари). Наспроти тоа, **долгорочните депозити** остварија квартален раст од 1.174 милиони денари (или за 1,4%), којшто во најголем дел (88,4%) е условен од депозитите на домаќинствата⁴⁸.

Графикон бр. 69

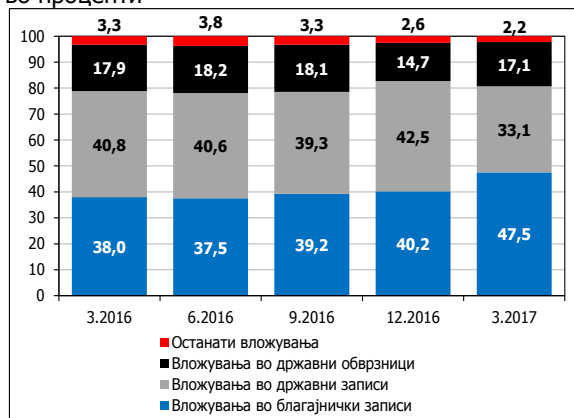
Структура на вкупните депозити, според секторот (лево) и валутата (средина) и рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 70

Структура на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

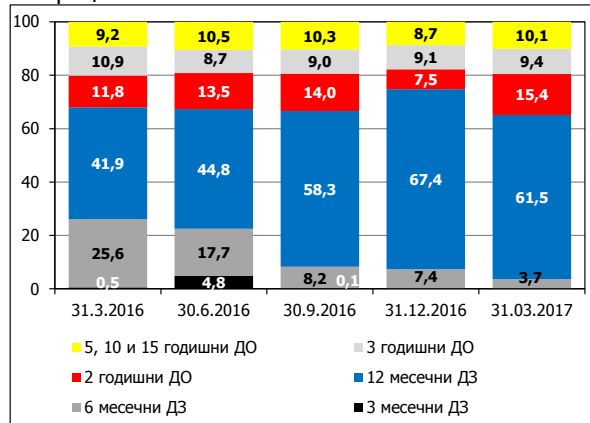
1.3. Останати активности

Во првиот квартал од 2017 година, портфолиото на хартии од вредност на банките се зголеми за 5.943 милиони денари или 10,4%. Со тоа, учеството на ова портфолиото во вкупната актива на банкарскиот систем достигна 14,4% (зголемување за 1,6 процентни поени во однос на декември 2016 година). Кварталниот раст на вложувањата во облајнички записи (6.993 милиони денари, или 30,4%) имаше најголем придонес во зголемувањето на вкупното портфолио на хартии од вредност. Растот на вложувањата на банките во облајнички

⁴⁸ Кварталниот раст на долгорочните депозити на домаќинствата изнесува 1.038 милиони денари (или 1,4%), каде што придонесот на денарските депозити изнесува 56,4%.

Графикон бр. 71

Рочна структура на вложувањата на банките во државни хартии од вредност во проценти

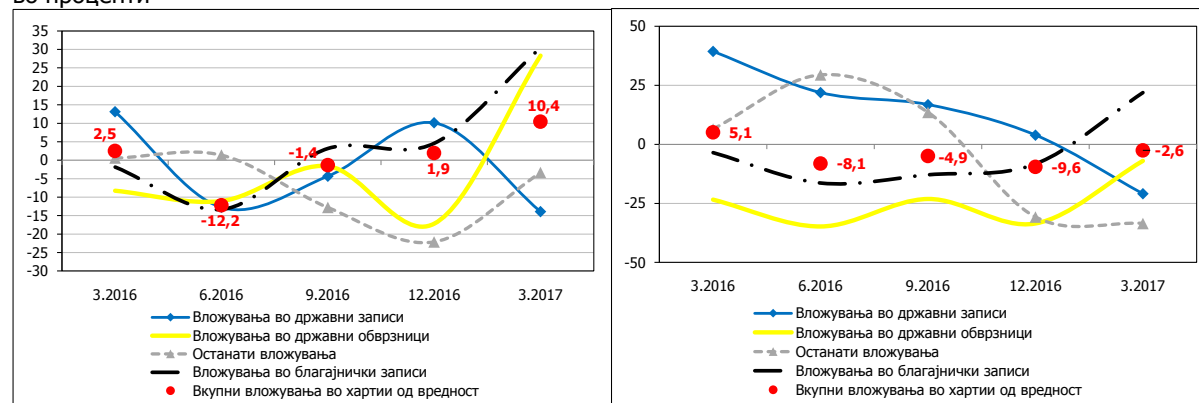

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

записи кореспондира со зголемувањето на понудениот износ на благајнички записи, во јануари и во март, 2017 година. Зголемување од 2.378 милиони денари (или 28,3%) се забележа и кај вложувањата на банките во долгорочни домашни и странски должнички хартии од вредност (најмногу во двегодишните државни обврзници). Од друга страна, вложувањата на банките во државни записи се намалија.

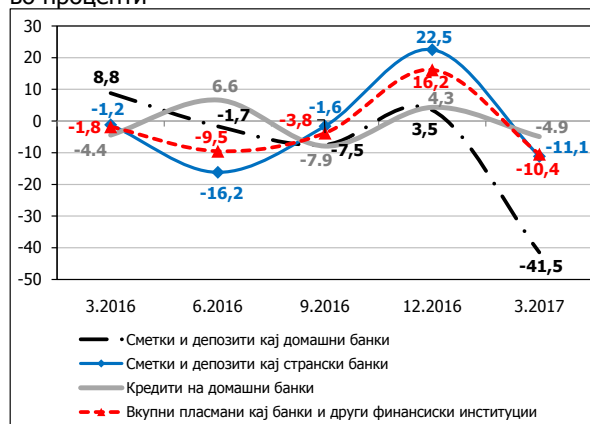
Графикон бр. 72

Квартална (лево) и годишна (десно) промена на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 73 Квартална промена на пласманите кај финансиските институции во проценти

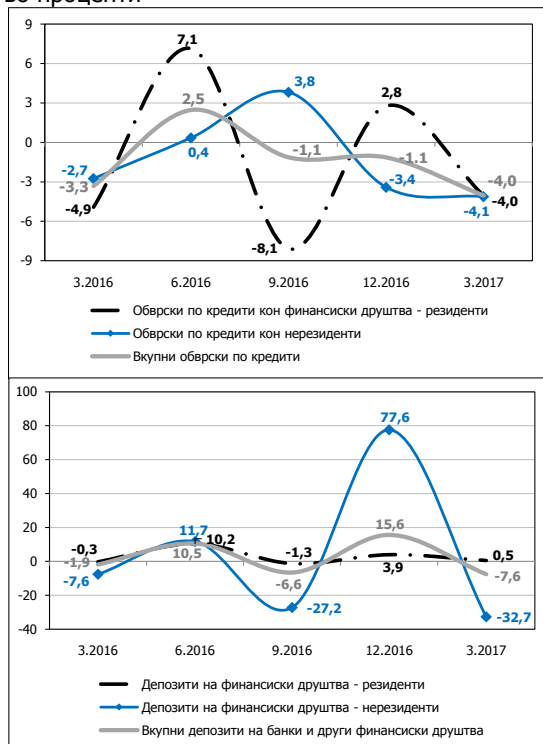

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Пласманите на банките кај други банки и финансиски институции се намалија за 5.294 милиони денари, или за 10,4%, најмногу поради намалените средства на тековните сметки кај странски банки. Исто така, во првиот квартал од 2017 година се забележа позначителен пад на пласираните средства на домашните банки во краткорочни депозити во денари (за 5.956 милиони денари), а заради достасување на средствата на банките пласирани во девизни депозити кај

Графикон бр. 74 Квартална промена на обврските на банките врз основа на кредити од (горе) и депозитите на финансиските друштва (долу) во проценти

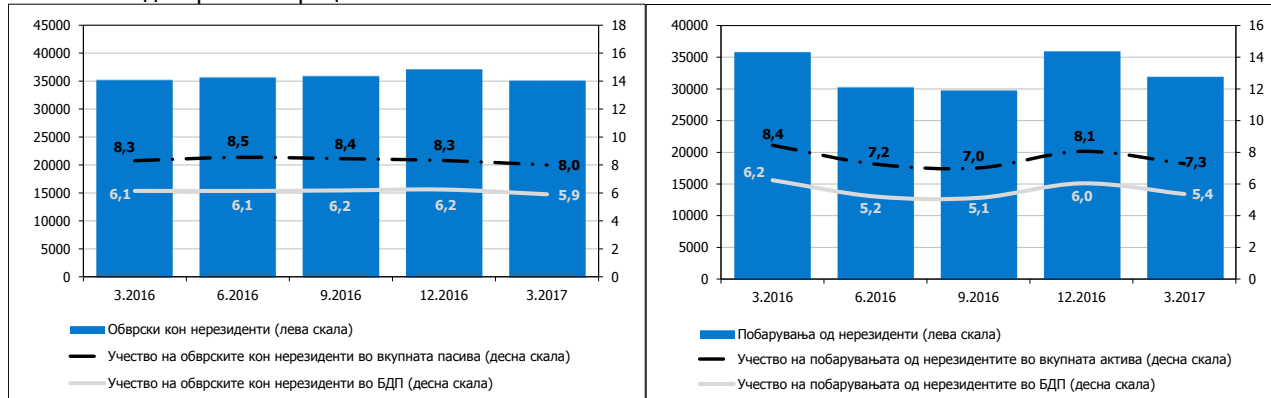
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Народната банка, се намали нивниот износ за 1.958 милиони денари.

Во рамки на пасивата, намалените **обврски на банките врз основа на кредити** (за 1.463 милиони денари, или за 4%) во поголем дел се резултат на намалените обврски врз основа на долгорочни кредити кон нерезиденти – финансиски друштва, но и на намалувањето на меѓубанкарското позајмување.

Депозитите од банките и останатите финансиски институции и натаму се многу мал извор на финансирање на банките, нивното учество во вкупната пасива дополнително се намали во првиот квартал од 2017 година (и изнесува 4,2%), како резултат на намалувањето на депозитите на нерезиденти – финансиски друштва, односно на салдата на тековните сметки на странски банки во денари.

Графикон бр. 75
Обврски (лево) кон и побарувања (десно) од нерезидентите
во милиони денари и во проценти

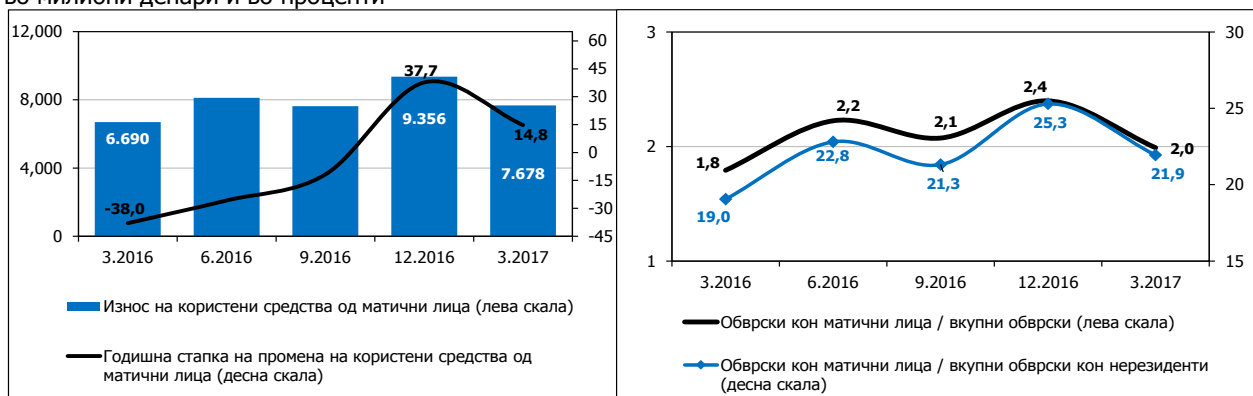
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалените средства на тековните сметки во странска валута кај странски банки и намалените депозити на нерезиденти – финансиски друштва, имаа соодветно влијание врз **намалувањето на побарувањата и обврските на банките кон нерезидентите**. Побарувањата од нерезиденти се намалени за 3.999 милион денари, или за 11,2%, а нивното учество во вкупната актива на банкарскиот систем се сведе на 7,3%⁴⁹. Со намалувањето на обврските на банките кон нерезидентите (за 2.005 милиони денари, или за 5,4%) нивното учество во вкупната пасива на банкарскиот систем се намали и изнесува точно 8%⁵⁰.

Графикон бр. 76

Обврски кон матичните лица на банките
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

По солидниот раст, во последниот квартал од 2016 година, обврските на домашните банки кон нивните матични лица⁵¹ во првото тримесечје од 2017 година забележаа квартален пад од 1.678 милиони денари, или за 17,9%. Со тоа, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучувајќи ги и субординираните обврски и хибридниите капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите се намали на 2% и 21,9%⁵², соодветно.

⁴⁹ Анализирани по поединечна банка, учеството на побарувањата на банките од нерезидентите во вкупната актива се движи во интервал од 0,8% до 18,1%.

⁵⁰ Анализирани по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон нерезидентите во вкупната пасива се движи во интервал од 0,1% до 16,1%. „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

⁵¹ Изворите на финансирање на банките од матичните субјекти најчесто се во форма на краткорочни депозити, долгорочни обврски по кредити и обврски врз основа на субординирани инструменти.

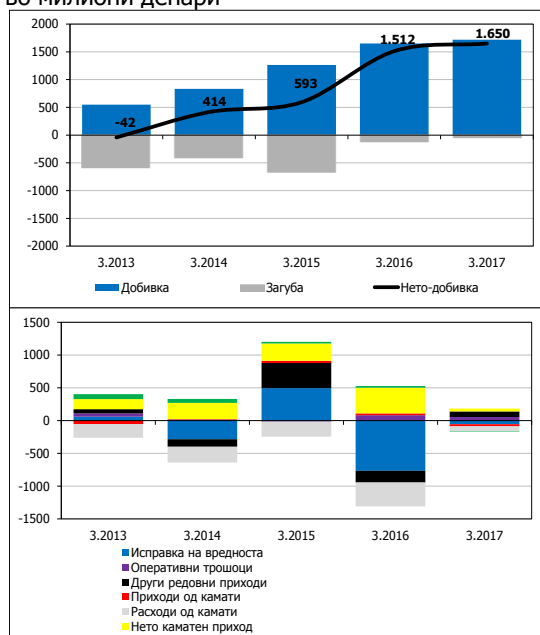
⁵² Анализирани по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупните обврски кон нерезидентите се движи во интервал од 1,1% до 84,3%. Анализирани по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупната пасива се движи во интервал од 0,1% до 9,5%.

2. Профитабилност⁵³

Во услови на стагнација на економската активност и пролонгирана домашна политичка нестабилност, за првпат по подолг период добивката на банкарскиот систем бележи забавена едноцифрена стапка на раст. Најголем придонес во растот на добивката имаа растот на некаматните приходи и намалените трошоци за исправка на вредност. Нето каматните приходи забележаа скроман раст, придонесувајќи со околу една третина во зголемувањето на добивката на банкарскиот систем, најмногу заради намалените вкупни каматни приходи при поголем пад (иако забавен) на каматните расходи. И покрај далеку поскумен раст на добивката на банкарскиот систем, споредено со минатите три години, продолжувањето на нагорниот тренд на финансискиот резултат е особено значајно во процесот на интерно создавање капитал, во услови на отсуство или сосема мали износи на докапитализација, по пат на емисии на акции. Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем, генерално, бележат натамошно подобрување и се на солидно ниво. И на почетокот на 2017 година продолжува трендот на намалување на активните и пасивните каматни стапки на банките, но забавено.

Графикон бр. 77 Нето-добивка по оданочување (горе) и годишна промена на главните приходи и расходи (долу) во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

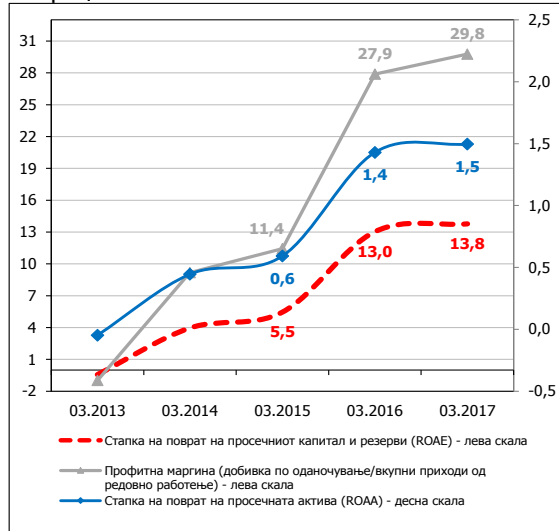
2.1 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Нето-добивката по оданочување за првиот квартал од 2017 година е повисока за 9,1% (или за 138 милиони денари) во споредба со истиот период од 2016 година. Откако, за првпат по неколку години групата мали банки ја заврши минатата (2016) година со позитивен финансиски резултат, на крајот од првиот квартал од 2017 година, оваа група повторно оствари загуба.

Забавениот раст на добивката во првите три месеци од 2017 година имаше соодветно влијание и врз движењата на показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем. Стапките на поврат на просечната актива и на

⁵³ Сите податоци во овој дел од извештајот, коишто произлегуваат од билансот на успех на банките (приходи, расходи, добивка, загуба, итн.) се однесуваат на првите три месеци од 2017 година, а нивната големина се споредува со истиот период од претходната или некоја друга година. Податоците коишто произлегуваат од билансот на состојба (актива, кредити, депозити, капитал, итн.) или оние поврзани со висината на активните и пасивните каматни стапки, во овој дел од извештајот, се презентирани како просек од состојбите за првите три месеци од 2017 година и така пресметаниот просек, се споредува со просекот пресметан за првите три месеци од 2016 или од некоја друга година. Доколку презентацијата на податоците е направена на друга основа, различна од споменатата, тоа ќе биде нагласено во текстот.

Графикон бр. 78
Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина во проценти

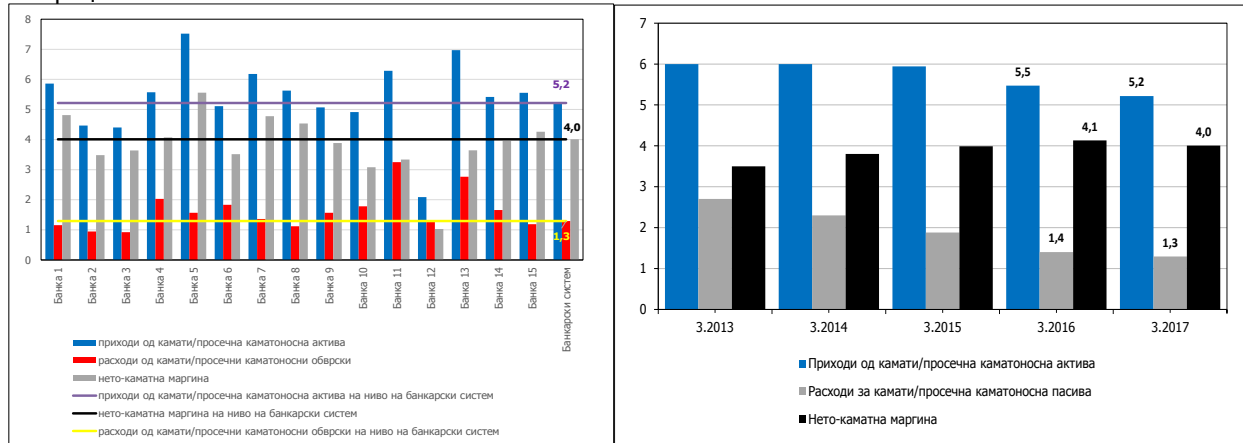

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

просечниот капитал и резерви⁵⁴, како и профитната маргина на банкарскиот систем, после континуирано забрзан раст во последните неколку години, во првите три месеци од 2017 година бележат забавен раст, споредено со истиот период од минатата година. Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексот бр. 40.

Стапката на нето каматната маргина што банките ја остварија во процесот на финансиско посредување, забележа минимален пад и на 31.03.2017 година изнесува 4%. Кредитната и депозитната активност на банките со домаќинствата имаше најголем придонес, како во зголемувањето на нето каматните приходи, така и во растот на просечната каматносна актива.

Графикон бр. 79
Нето каматна маргина по одделна банка (лево)* и на ниво на банкарски систем (десно), со состојба на 31.3.2017 година во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

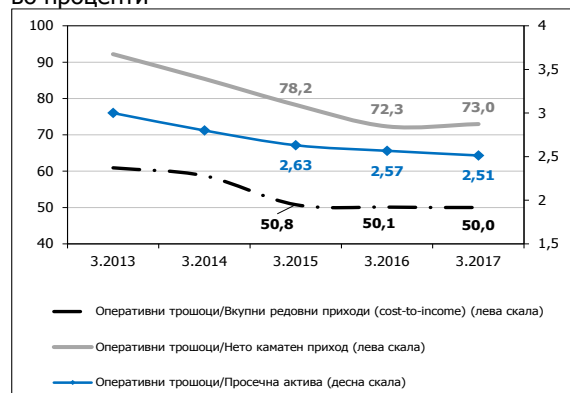
* Показателите на ниво на банкарскиот систем се презентирани со линии.

Во окружување на ниски каматни стапки и скроман годишен раст на кредитната активност, каматните приходи на банките, за

⁵⁴ Просечната актива и капиталот и резервите се пресметани како просек од состојбата на активата, односно капиталот и резервите на анализираниот датум и 31.12. од претходната година.

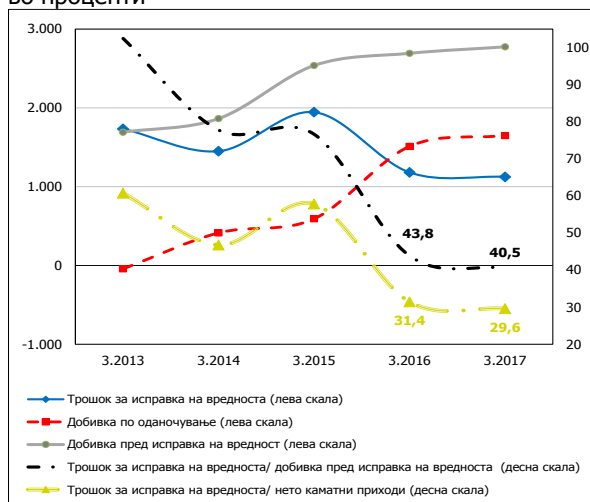

Графикон бр. 80
Показатели за оперативната ефикасност
во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 81
Показатели за соодносот меѓу трошоците
за исправка на вредноста, од една и
добивката и нето каматните приходи, од
друга страна
во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

првпат во изминатите неколку години, иако незначително, се намалија за 0,6% (или за 31 милион денари). Истовремено, банките ги намалија каматните расходи за 6% (или за 74 милиони денари)⁵⁵, со што нето каматните приходи пораснаа за само 1,1% (или за 43 милиони денари) и придонесоа со речиси една третина во вкупниот раст на нето-добивката по оданочување. Просечната каматносна актива во првиот квартал од 2017 година е повисока за 4,5% (или за 15,8 милијарди денари), во споредба со истиот период од 2016 година. Намалувањето на каматните расходи произлегува во целост од секторот „домаќинства“, каде што каматните расходи бележат пад од 15% (или за 104 милиони денари)⁵⁶. Истовремено, падот на вкупните каматни приходи најмногу е последица на намалените каматни приходи од кредитната активност со секторот нефинансиски друштва (коишто се помали за 148 милиони денари или за 7,1%) и покрај зголемувањето на каматните приходи од работењето со домаќинствата (за 130 милиони денари или за 6,2%)⁵⁷. Конечно, кредитната активност со секторот „домаќинства“, во првиот квартал од 2017 година најмногу придонесе во вкупниот раст на просечната каматносна актива на банкарскиот систем со близу 79%.

И покрај зголемувањето на оперативните трошоци од 55 милиони денари (или за 2%), сепак оперативната ефикасност на банките се одржа на речиси исто ниво како и во првите три месеци од 2016 година. Единствено показателот за соодносот меѓу оперативните трошоци и нето каматните приходи бележи благо влошување. Растот на оперативните трошоци речиси подеднакво произлегува од зголемената посебна резерва за вонбилансна

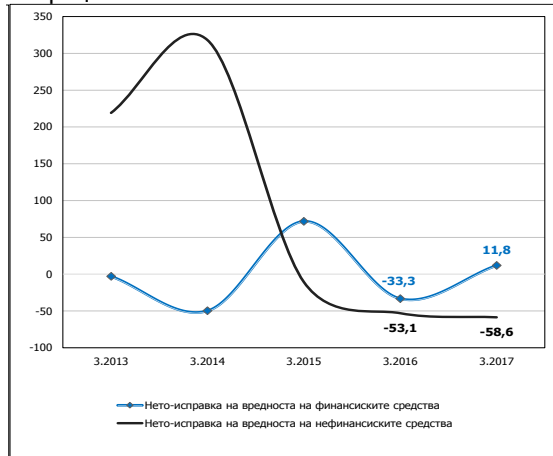
⁵⁵ За споредба, каматните расходи во првиот квартал од 2016 година се намалија за 23% во однос на истиот период од 2015 година. Каматните расходи забележаа пад од 12,6% и 11,7% во првиот квартал од 2015 година и првиот квартал од 2014 година, соодветно, споредено со истиот период од соодветната претходна година.

⁵⁶ Наспроти тоа, каматните расходи од работењето на банките со нефинансиските друштва бележат раст од 11 милиони денари (или за 8,9%), слично како и каматните расходи од работењето со финансиски друштва, коишто се зголемени за 15 милиони денари (или за 8,3%).

⁵⁷ Извесен раст од 19 милиони денари (или за 9%) бележат и каматните приходи од пласманите кај централната банка.

Графикон бр. 82

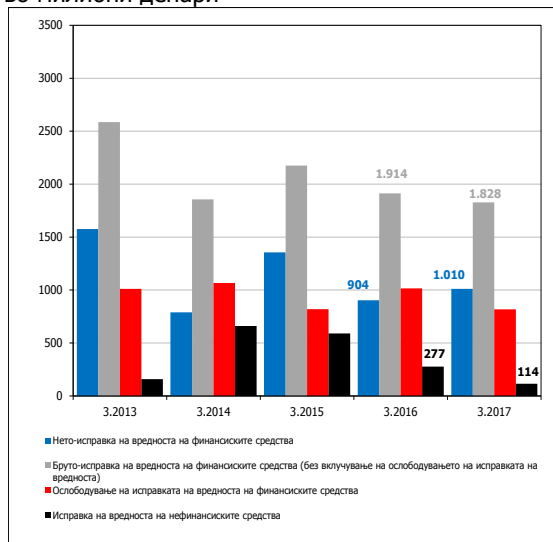
Годишни стапки на промена на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 83

Трошоци за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

изложеност, повисоките трошоци за општи и административни работи и поголемите трошоци за амортизација. **Од друга страна, некаматните приходи најмногу придонесоа во зголемувањето на вкупните редовни приходи.** Имено, вкупните приходи од редовното работење⁵⁸ на банките пораснаа за 2,2% (или за 122 милиони денари), за што најголем придонес, од 70%, имаа другите редовни приходи⁵⁹, коишто, воедно, придонесоа со 62,1% во зголемувањето на добивката на банкарскиот систем⁶⁰.

Во првиот квартал од 2017 година, вкупните трошоци за исправка на вредност се намалени за 4,7% (или за 56 милиони денари) во споредба со истиот период од 2016 година, со што придонесоа со речиси 41% во растот на добивката на банкарскиот систем. Намалувањето на трошоците за исправка на вредност произлегува од продажбата на преземениот имот и последователното намалување на трошокот за исправка на вредност на преземените средства⁶¹. Наспроти тоа, трошокот за исправка на вредност на финансиските средства бележи раст од 11,8% (или за 107 милиони денари).

2.2 Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Трендот на намалување на каматните стапки на банките продолжи и во првиот квартал од 2017 година, кога активните и пасивните каматни стапки забележаа незначителен пад од 0,1 и 0,2 процентни поени, соодветно за периодот декември 2016 – март 2017, додека во просек се помали за 0,4 и 0,2 процентни поени,

⁵⁸ Вкупните приходи од редовно работење вклучуваат нето каматни приходи, нето приходи од провизии и други редовни приходи.

⁵⁹ Околу 85% од растот на другите редовни приходи произлегува од наплатени претходно отпишани побарувања кај две големи банки.

⁶⁰ Нето каматните приходи придонесоа со нешто повеќе од една третина во растот на вкупните редовни приходи, а нето приходите од провизии бележат скроман пад, од 0,6%, споредено со истиот период од 2016 година.

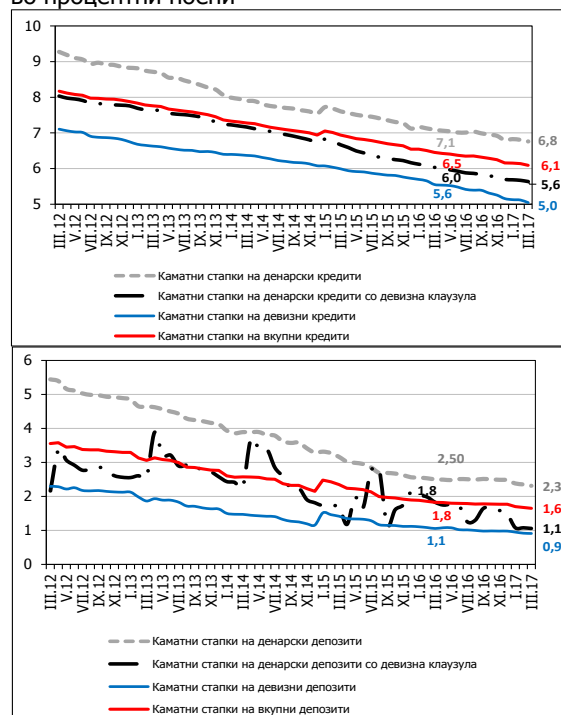
⁶¹ Просечниот износ на бруто преземените средства врз основа на ненаплатени побарувања за првите три месеци од 2017 година, е намален за 4,2% (или за 233 милиони денари), во споредба со истиот период од 2016 година.

Графикон бр. 84

Активни (горе) и пасивни каматни стапки
(долу)

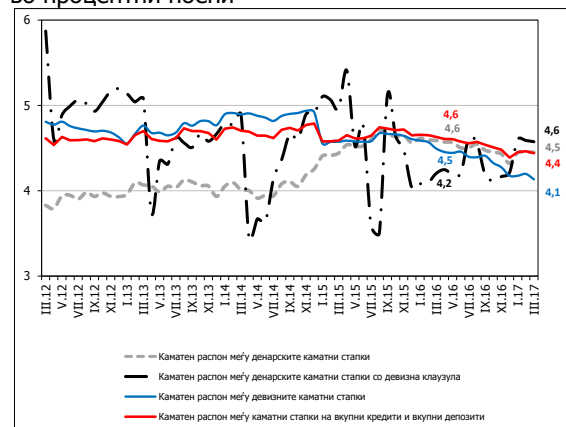
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 85

Каматни распони, според валутата
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

соодветно, во споредба со истиот период од 2016 година. Имено, просечната пондерирана активна каматна стапка, за првото тримесечје од 2017 година изнесува 6,1% (6,5% за првото тримесечје од 2016 година), додека просечната пасивна каматна стапка, за истиот период изнесува 1,7% (1,9% за истиот период од 2016 година). Анализирano по одделна валута, на страната на кредитите, просечната пондерирана каматна стапка на девизните кредити бележи најзабележителен пад, од 0,5 процентни поени, додека пак кај депозитите најголем пад, од 0,8 процентни поени, бележи просечната пондерирана каматна стапка на денарските депозити со девизна клаузула.

Во март 2017 година, распонот меѓу активните и пасивните каматни стапки изнесува 4,4 процентни поени и овој распон остана непроменет во споредба со декември 2016 година. Од друга страна, просечниот распон меѓу активните и пасивните каматни стапки за првите три месеци од 2017 година се намали за 0,2 процентни поена во споредба со истиот период од 2016 година. Поголеми повременни осцилации се забележуваат кај каматниот распон меѓу денарските каматни стапки со девизна клаузула и произлегуваат од поголемата променливост на каматните стапки за денарските депозити со девизна клаузула, коишто банките многу ретко им ги нудат на своите клиенти како депозитен производ.

АНЕКСИ